

EPA

2004-2014

A *MAGYAR GRAFIKA* DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

A Magyar Grafika előfizetési díja Magyarországon:

Nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak egész évre 30 pengő, fél évre 15 pengő. Egyes számok ára: nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak 5 pengő. **Előfizetési díj külföldiek részére:** Az európai kontinensen 30 P, Angliában, valamint a tengerentúli államokban 6 dollár **Jahresbezugspreis:** Für die europäischen Staaten (mit Ausnahme England) 30 Pengő, für das übrige Ausland 9 Dollar. Einzelbezugspreis: 5 Pengő, resp. 1 Dollar. Die Magyar Grafika erscheint zweimonatlich

MAGYAR GRAFIKA

A NYOMDAIPAR, KÖNYV- ÉS REKLÁMMŰVÉSZET, SZABAD GRAFIKA FOLYÓIRATA. MEGJELENIK KÉTHAVONKÉNT, MINDEN ÉVBEN HATSZOR

UNGARISCHE GRAPHIK

C. MELLÉKLAPPAL. SZERKESZTI: ROSNER KÁROLY. FŐMUNKATÁRSÁK: KNER ALBERT, KUN MIHÁLY ÉS LÖWY LÁSZLÓ. KIADJA: BIRÓ MIKLÓS RT

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST VII, RÓZSA UCCA 25. SZÁM

Tartalom:

- Jan Tschhold** (München): Miből áll és mit akar az új tipográfia.
Geyer Raoul (Paris): Párizsi levél a szakoktatásról. (7 képpel.)
Löwy László: A mélynyomás általános elterjedésének lehetőségei, különös tekintettel a középnyomdákra.
Rosner Károly: A Magyar Hét plakátjai. (6 képpel.)
A Szent Imre-év grafikája. (2 képpel)
Kun Mihály: Gyógy- és vegyszervállalatok nyomtatványairól. (24 ábrával.)
A megrendelők munkáinak számontartása a nyomdairodában.
Az ólom: vére a nyomdának.
Rabinovszky Márius: Nem egységes a mai művészet.
— **bőke** —: Az én első szedésem.
Péter András: Régi egyházművészeti kiállítás.
Walter Roedel (Leipzig): A klisék helyes megőrzése. (3 ábrával.)
A Könyv- és Reklámművészek Társasága és Magyar Rézkarcolóművészek Egyesülete hírei.
Könyv- és Lapszemle. Feljegyzések. Korrektori rovat. Betűöntődék új betűmintái. Szakkulturális élet.

Inhalt:

- Jan Tschhold** (München): Was ist und was will die neue Typographie?
Raoul Geyer (Paris): Brief aus Paris über den Fachunterricht.
(Mit 7 Abbildungen.)
Ladislau Löwy: Die Möglichkeit der allgemeinen Verbreitung des Tiefdrucks, mit besonderer Hinsicht auf die Mitteldruckereien.
Karl Rosner: Die Plakate der Ungarischen Woche. (Mit 6 Abbildungen.)
Das St. Emmerich-Jahr im Spiegel der Graphik. (Mit 2 Abbildungen.)
Michael Kun: Drucksorten der pharmazeutischen und chemischen Industrie. (Mit 24 Abbildungen.)
Evidenz der Aufträge in der Druckereikanzlei.
Das Blei ist Blut der Druckerei.
Marius Rabinovszky: Die Kunst von Heute ist nicht einheitlich.
Andreas Péter: Die Ausstellung alter kirchlichen Kunst.
— **bőke** —: Mein erster Satz.
Walter Roedel: Über Klischeeaufbewahrung. (Mit 3 Abbildungen.)
Mitteilungen der Gesellschaft der Ungarischen Buch- und Reklamekünstler und des Vereines der ungarischen Maler, Radierer.
Aufzeichnungen, Korrektorenrubrik, Buch- und Zeitschriftenschau, Neue Schriftproben. Fachkultur.

MANN /

RIGINAL

MANN

FFSET

OFFSET

1930-as
modelű egy- és
kétszint, valamint elő- és
hátnyomást egyszerre végző **offset**
gyorssajtónk óránként 6000 nyomás vég-
zésére alkalmas, pontos regiszter, utólérhetetlen
minőség mellett. E jellegzetes tulajdonságai a gépet
világszerte ismertté teszik.

„Original Mann“ offset gyorssajtók

E gépek alapvető gépszerkezeti alkotó elemeinek egyedül logikus elrendezése a kiszolgálást végtelenül megkönnyíti. Ha ön sikeresen akar versenyezni, úgy állítson üzemébe „Original Mann“ offsetgépeket. Kérjen még ma ajánlatot. Kedvező feltételekről, gyors szállításról biztosítjuk. Magyarország és Románia részére vezérképviselet:

König János okl. gépészmérnök

Budapest IX, Remete ucca 23. sz.

Telefónszám:

J. 453-58

FFWV

GEORGE MANN & CO. LTD.

4, HENRY STREET, GRAYS INN ROAD **LONDON W. C. 1**

Miből áll és mit akar az új tipográfia

„Új tipográfia” közös elnevezés alatt néhány német, orosz, holland, cseh, svájci és magyar fiatalember nyomdászati törekvései értendők. Ezeknek a törekvéseknek a kezdete, Németországban, még a háború idejére nyúlik vissza. Az új tipográfia létezését a kezdeményezők személyes munkája eredményének lehet tekinteni. Mégis, anélkül, hogy valamit is le akarnék vonni az új tipográfia megteremtői tevékenységének értékéből és elsőbbségéből, meg kell állapítanom, hogy a kezdeményezők csak a korszellem és a szükségesség kifejezői voltak. A mozgalom sohasem talált volna olyan széles körben követőkre és nem terjedt volna annyira el, mint azt ma egész Közép-Európában észlelhetjük, ha nem felelt volna meg a mai kor követelményeinek. Éppen azért felelt meg ezeknek a követelményeknek olyan teljes mértékben, mert az új tipográfia programja legelsősorban az, hogy a megoldandó feladat mindenkor céljához a legteljesebb mértékben, minden előítélet nélkül kell alkalmazkodni.

Szükségesnek tartom röviden vázolni a háborúelőtti tipográfia fejlődését. A nyolcvanas évek stílusbeli zűrzavarát követte az Angliából (Morris, 1892) kiinduló „iparművészeti” jellegű mozgalom, amely különösen a tipográfia terén, történelmi forrásokból táplálkozott. (Incunabulumok utánzása.) Később, úgy 1900 körül, az ú. n. „ifjúsági stílus” megkísérelte a könyvművészetet megszabadítani ezektől a történelmi hagyományoktól, sikere azonban nem tartott sokáig. Ez az ifjúsági stílus, egy félreértett természetes (Eckmann), sőt később egy újabb, biedermeier betűformánál (Wiegnek) állapodott meg, tehát újból egy történelmi formánál. Ismét felfedezték a történelmi betűhagyományokat s ezeket utánozták, mindenestre több megértéssel, mint annak előtte. (Német könyvművészet, 1911—1914—1920.) A betűknek intenzív tanulmányozása ismét a történelmi formáknak kedvezett, ami viszont az alkotó szabadság korlátozását vonta maga után, ami végül is kipusztult. Ezeknek az éveknek a legnagyobb sikere a történelmi origináltípusok újrafelfedezése volt. (Walbaum, Unger, Didot, Bodoni, Garamond stb.)

Vegyük tekintetbe, hogy milyen elvek szerint járt el a háborúelőtti tipográfia. A majesztétikus, történelmi minta csak egyetlenny megoldási lehetőséget ismer, a középtengelyes elhelyezést és csoportosítást, ennek a legjellemzőbb tünete a könyvcímlap volt. Ezt a sémát követte az egész tipográfia, lett légyen a feladat ujság, prospektus, levélfej, vagy hirdetésnek a megoldása, az egészen mindegy volt. Egyedül a háborúutáni idők tipográfusai ismerték fel, hogy hiszen ezek különböző feladatok, amelyeknek egytől-

egyig különböző praktikus követelményei vannak. A háborúelőtti évek tipografiájának merevségére természetes reakcióként jött az új tipográfia, amely elsősorban a betűalkotás rendszerének meglazítását tűzte ki feladatául.

Minden tipográfiai munkánál két feladatot kell megkülönböztetni: a praktikus követelmények felismerését és kielégítését és az optikai elrendezést, amely esztétikai kérdés (nincs értelme, hogy ezt a szót kerüljem). Ezen a ponton a tipográfia kevéssé tér el az építészettől. Igen sok esetben egy új háznak a külső megjelenési formája teljesen levezethető a praktikus követelményekből és a legjobb építészek mindig ebből is vezetik azt le; a tipográfiában az elhelyezés problémáinál határozottan felismerhető az esztétikai elgondolás. Ez a körülmény a tipográfiát közelebb hozza a szabad grafika terepéhez, mint az építészetéhez. Tipográfiai, szabad grafikai és festészeti feladatoknál mindig sík megoldásról van szó. Ezáltal könnyen érthetővé válik, hogy miért éppen a modern, „absztrakt” festők teremtették meg a modern tipográfiát. Nagyon eltérne a tárgytól, ha itt ismertetném a modern festészet történetét, csak meg kell nézni néhány absztrakt festészeti kiállítást, hogy az összefüggés a tipográfia és ezen festészet között azonnal szembetűnjön. Ez az összefüggés nem formai, mint azt néhányan hiszik, akik az absztrakt festészetet sem értették meg, hanem eredendő. Az absztrakt festészetnek nincs kitzűzött célja, ez színeknek és formáknak a viszonya, minden irodalmi vonatkozás nélkül. A tipográfia nem más, mint adott elemeknek (praktikus követelmények, írás, kép, színek stb. [optikai] vagy esztétikai) elrendezése egy síkon. A festészet és a tipográfia között tehát csak az a különbség, hogy a festészetben ezek az elemek szabad választás tárgyai és hogy a festménynek nincsenek praktikus céljai. A legjobb tehát, amit a tipográfia tehet, az, hogy a síkelosztást az absztrakt festészetben intenzív tanulmány tárgyává teszi.

A mai élet tempója megköveteli a szöveg rövidegét és gazdaságos elhelyezését. A tipografiának is kellett találnia egyszerűbb és világosabban érthető felépítési formákat, mint amilyen a középtengelyes elhelyezés volt, bár ez optikailag vonzóbb és változatosabban volt megoldható. Az új tipográfia fejlődésének nagy lendületet adott Franciaországban Guillaume Apollinaire „Kaligrammái”-val, Olaszországban Marinetti az ő „Szabad futurista szavaival” (1919) és Németországban a dadaizmus. A dadaizmust sokan, akik nem vettek maguknak fáradságot, hogy megismerjék ennek a mozgalomnak az indítóokait, még ma is tiszta számárságnak tartják, csak később fog a Haus-

mann, Heartfield, Grosz, Hülsenbeck és más dadaisták értékes munkássága megbecsülésre találni. Mindenesetre Németországban és új tipográfia első dokumentumai a dadaisták röpcédulái és írásai voltak. 1922 körül kiszélesedik a mozgalom, egyes absztrakt festők kísérleteznek tipográfiával is. Még nagyobb hatást váltott ki 1925-ben, e cikk szerzője által az „elementáris tipográfia” címmel megjelent különszáma a „Tipografische Mitteilungen”-nek, amelyben ezeket a törekvéseket legelőször foglalták össze és ismertették meg 28.000 példányban, a szedők széles rétegeivel. Először az új tipográfusok törekvései minden oldalról heves támadásban részesültek, ma már néhány akadémikusodón kívül senki sem gondol arra, hogy az „Új” ellen hadat viseljen. Az új tipográfia győzedelmeskedett.

Ha az ember az új tipográfiát meg akarja különböztetni a régítől, fő jellemző vonásul egy negatív tulajdonságát kell felhozni és ez az, hogy a mai tipográfia nem történelmi. Ezen negatív tulajdonságának okozója a konkurrens, vagyis a régi tipográfia volt, amely tisztán történelmieskedő volt. Emellett a mai tipográfia kevésbé antihistorikus mint történelmietlen, mert nem ismer semmiféle formai korlátozást. Az írásnak a történelmi sallangoktól való megszabadítása lehetővé teszi az eszközök teljes szabadsággal való megválasztását. Egy tipográfiai probléma megoldására pl. fel lehet használni minden történelmi és nem történelmi betűformát, mindenfajta síkbeosztást és mindenféle irányú betűsort. Egyedüli cél a megoldás: az optikai elemek célszerű és eredeti elrendezése. Éppen ezért teljes a szabadság és olyan határokat, minők pl. „az írás egysége” vagy tiltott keverése különböző betűtípusoknak, nem ismer a modern tipográfia. Úgyszintén nem kötelező többé a „tipográfiai nyugalom”, éppen olyan jogosult a nyugtalan-ság is.

Amellett, hogy nincsenek történelmi mintaképei, legjobban jellemzi még a modern tipográfiát az, hogy szereti az új technikai eljárások alkalmazását. Tehát: szedett betűk — rajzolt betűk helyett, gépszedés — kéziszedés helyett, fotográfia — rajz helyett, fotomechanikai klisék — fametszetek helyett, mechanikai úton előállított papír — merített papír helyett, gyorssajtó — kézisajtó helyett stb., normalizálás — individualizálás helyett, olcsó könyvek — díszművek helyett, aktív irodalom — passzív bőrkötések helyet stb.

Az új tipográfia, éppen elrendező módszerei által, nem szorítkozik a szedés szűk területére, hanem átfogja az egész nyomdászatot, mindenfajta nyomdatechnikát. Így pl. a fotográfia, egy mindenki számára könnyen érthető, tárgyilagos reprodukáló eljárás, amely még a betűt is helyettesítheti, mert hiszen

csak egy másik optikai kifejezési mód a nyomdászásban.

A mai tipográfus úgy dolgozik, hogy megállapítja és leszögezi a nyomdai munka célját, aztán igyekszik azt a lehető legjobban és legmegfelelőbben megoldani. Bármilyen szép is legyen egy modern tipográfia, ha a célt feláldozza a formáért, akkor már nem „új” tipográfia. A „forma” az új tipográfiánál nem egy külső formai elképzelésnek a megvalósítása, hanem a munkának az eredménye. Ezt a szűkességét nagyon sok álmodern tipográfus félreismeri. Az új tipográfia legfőbb és legfontosabb követelménye a lehető legideálisabb alkalmazkodás a munka céljához. Ezért magától értetődő minden dekoratív sallagnak az elhagyása. A célhoz tartozik és ezt nem győzöm eléggé hangsúlyozni, a valóban jó és könnyen olvashatóság. Nagyon sűrűn szedett, vagy hosszú sorok kevés térszöveggel nehezen olvashatók, éppen ezért kerülendők is. Az új nyomdatechnikai eljárások kellő, azaz helyes alkalmazása mindenütt új formákat tesz lehetővé, amelyeknek a felismerése a tipográfus tulajdonképpeni feladata. Éppen ezért a technikai követelmények kellő ismerete nélkül jó tipográfia ma már el sem képzelhető. A nyomtatványtermelés nagy mennyisége megköveteli a normalizált formátumok bevezetését.

A rendelkezésre álló betűtípusok közül az új tipográfiához a legközelebb áll a „groteszk”, mert egyszerű és könnyen olvasható. Más, jól olvasható, sőt hagyományos írást is éppen olyan jól lehet alkalmazni új szellemben, ha ez az írásfajta más, vele egyidőben fellépő írással szemben „értékeltetett”. Nem követeljük meg tehát, hogy mindenütt groteszket alkalmazzanak, bár a nyomtatványok igen nagy részénél a legalkalmasabb ennek a betűtípusnak az alkalmazása. Ennek az írásnak a különböző variánsai (sovány, félkövér, kövér, keskeny, széles stb.) sok kitűnő hatást rejtegetnek, egymással szembeállítva, gazdag és differenciált hatást adnak. Egészen másfajta kontrasztot ad az „antiqua” (Egyiptienne, Walbaum, Garamond, Kurzív stb.) betűknek a groteszkkal való alkalmazása és nem látom be, hogy miért kellene ezeket a specifikus hatásokat mellőzni (egész eredeti és nagyon hatásos az írógépbetűtípus alkalmazása).

Tipográfiai elrendezés alatt értjük a betűknek nagyság szerinti összeválogatását és elrendezését. A szövegben minden szó értékének és fontosságának megfelelő nagyságú betűvel lesz írva, ezáltal a hatást fokozhatjuk, vagy csökkenthetjük, tetszés szerint. Az új tipográfia dolgozik még mozgás alkalmazásával (hol vastag, hol meg vékony léniával), kicsi és nagy, keskeny és kövér, továbbá szoros és ritka betűtípusokkal, szürke és színes foltokkal, ferde és függőleges, zárt és felbontott csoportokkal stb. és sorok optikailag jól kiszámított hatású alkalmazásával.

Ezek képviselik a tipográfiai elrendezés esztétikai ol-

dalát. A praktikus célszerűség és a logikai felépítés alkotta határokon belül, igen különböző utakon járhat a modern tipográfus és ezeken az utakon már egyedül az esztétikai, azaz optikai érzéke a döntő. Hogy ez így van, az kitűnik akkor, ha egy és ugyanazon feladatot többen oldják meg, az eredmények is igen különbözőek, de amellet egyforma gyakorlati előnyökkel bírhatnak, a munkaeszközök és a tipográfiai elrendezés metódusának azonossága ellenére. Lényegileg azonos kifejezési eszközök tehát számtalan alkalmazási lehetőséggel bírnak és így a modern tipográfiai eszközök nem hogy nem laposítják el a tipográfiai kifejezési módot, — mint azt olyan gyakran állítják — hanem éppen ellenkezőleg, több változatoságot és eredetiséget visznek bele, mint amivel rendelkezett a háborúelőtti tipográfia.

A szín éppen olyan fontos hatóelem a tipográfiában, mint a betű. Bizonyos értelemben ide tartozik a szabadon hagyott, tehát nem megnyomott felület is, amelynek a hatására szintén a modern tipográfusok jöttek rá. A fehér felület nem passzív háttér többé, hanem egy fontos aktív elem. A színek közül a piros a legkelvtebb, mert mint „a szín” a legerősebb kontrasztot adja a feketéhez. A sárga és a kék ugyancsak a grafikai érdeklődés előterében állanak, mert szintén egyértelműek. A szín nem mint szépítő elem szükségeltetik, hanem a tipográfus felhasználja minden színnek pszichofizikai tulajdonságát a hatás fokozására vagy csökkentésére.

A képet a fotográfia szolgáltatja. Bármely tárgyat a fotográfia ad vissza a leghívebben és legtárgyilagosabban. Már most, hogy a fotográfia művészet-e vagy sem, az nem tartozik ide, betűkkel és síkkal való összefüggésében lehet művészet, mert itt csakis a struktúrkontrasztok kihozásáról van szó. Igen sokan bizalmatlanok a rajzolt ábrákkal és illusztrációkkal szemben; a gyakran meghamisított rajzú ábrázolások nem győznek meg többé és individuális modoruk gyakran igen kellemetlen. Ha több képbemórást egyszerre akarunk visszaadni, vagy több dolgot kontrasztosan egymással szembe állítani, úgy létrejön a fotomontázs. Ez utóbbira a tipográfia kompozíciós törvényei érvényesek. A tipográfiával összefüggésben a fotokép az egész tipográfiai megoldás részévé válik, ebben az összefüggésben is kellőleg értékelendő, hogy egy harmonikus tipográfiai megoldás jöhessen létre. A tipográfia és a fotográfia (fotomontázs) együttes összességének tipofoto a neve. Ritka, de nagyon eredeti fotográfiai lehetőség a fotogram. A fotogram kamera nélkül jön létre, „egyszerűen”, úgyhogy fényérzékeny rétegekre (papír, film, lemez) többé-kevésbé fényátersző tárgyakat fektetünk.

A modern tipográfiát, minden elképzelhető célhoz való, rendkívül alkalmazkodóképessége, korunk egyik

jellemző jelenségévé teszi. Egész irányánál és beállítottságánál fogva nem holmi divathóbort, hanem hivatott arra, hogy minden tipográfiai haladásnak az alapja legyen.

Karl Teige (Prag) a következőkben foglalta össze a modern tipográfia jellemző sajátosságait:

A konstruktív tipográfia jelenti és feltételezi a következőket:

1. Tradícióktól és előítéletektől való felszabadulás: az archaizmus és az akadémizmus legyőzése és minden dekoratív elem kiküszöbölése. A modern tipográfia nem respektálja sem az olyan akadémikus, sem pedig a hagyományos szabályokat, amelyeknek nincs optikai alapja, hanem csak pusztá formák (arany metszés, az írás egysége stb.).

2. Tökéletes, tisztán olvasható és geometriailag egyszerű betűtípusok kiválasztása. A modern tipográfia az illető szöveg karakteréhez megfelelően válogatja össze a betűtípusokat, kontrasztokat alkalmaz a tipográfiai anyagban, hogy jobban kihangsúlyozza a szöveg lényegét, fontos tartalmát.

3. A nyomtatvány tulajdonképpeni céljának megértése és a feladat maradéktalan megoldása. A mai tipográfia megkülönböztetést tesz speciális célok között. Egy plakát, amelynek messziről fel kell tűnnie, más feladat elé állítja a tipográfust, mint egy tudományos könyv vagy egy verseskötet.

4. A síknak és a szedésnek harmonikus kiegyensúlyozottsága, objektív optikai törvények szerint könnyen áttekinthető konstrukció és geometriai organizáció.

5. A meglévő és eljövendő technikai vívmányok nyújtotta lehetőségek kihasználása, kép és szedés összekötése tipofoto által.

6. Kívánatos a legszorosabb együttműködés a tervező grafikus és a nyomdai szakember között a szedőteremben, éppen úgy, mint ahogy együttműködik a tervező műépítész az építésmérnökkel, a vállalkozó a kivitelezővel, mert ép-úgy szükség van specializálódásra és munkamegosztásra, mint legszorosabb együttműködésre. Ehhez úgy gondolom nem kell semmit hozzátennem, ha csak azt nem, hogy az arany metszés néha jobb, mint valamely esetlegesség és ezért elvileg nem elvetendő.

Jan Tschihold (München)

Örömmel nyújtjuk át olvasóinknak a modern tipográfia előharcosának és németországi vezérének ezt az eredeti cikkét azzal a kéréssel, hogy észrevételeiket, vagy esetleges ellenvetéseiket velünk írásban közölni szíveskedjenek, mely írásoknak örömmel adunk helyet lapunkban.

A szerkesztő

Párizsi levél a szakoktatásról

Szakoktatás? Továbbképzés? Unalmas dolgok, nagyon unalmas téma körül... Ugy-e? Régi nóta, ócska refrénnel. De aki igazán szereti a könyvet, a betűt, a képet, kimeríthetetlen forrás, ahol újra és újra felfrissül a vándor elme. És Párizs, a kultúra és a világosság városa, hatalmas anyagával öröms lehetőségeket jelent a bűvarkodó számára, legyen az műkedvelő kutató, vagy képzett szakember.

Mielőtt azonban magáról az iskoláról beszélnek, hozzávetőleges fogalmat szeretnék rajzolni az egyéb tanulási lehetőségekről. Ne haragudj rám, olvasóm, ez egyszer tudálékoskodni fogok. E sorokba nem öntök mókát, tréfát, hogy unalmasságukat csökkentsem. Sokról akarok említést tenni, kevés helyen. Szóval: tárgyilagos leszek, bocsásd meg nekem.

Idegen vagy? Ismeretlen? Tanulni akarsz Párizsban? Fordulj a Direction de l'Enseignement Technique-hez (tanfelügyelőség). Oh, ne félj, nem fognak libériás szolgák elzavarni párnázott ajtók előtt. Vagy ha belülről kerülsz, nem mordul rád, szegény halandóra, valami nagyfejűméltóságospapafia. Nem, nem. Tárt-nyitott ajtók, barátságos emberek fogadnak, akik, ha írnod, vagy ha főigazgatók is, nehezen fogod felfedezni kü-

lönbségüket és ami a lényeges, egyforma buzgalommal igyekeznek a kért felvilágosítás ügyében.

Egyszer már lefestettem neked az École Estienne-t, most képekben is magad előtt láthatod e hatalmas inasegyetememet. Állandó kis kiállítás (valóságos múzeum!) és előadásai készséggel állnak rendelkezésére a jóakarató kíváncsiaknak.

A Cercle de la Librairie, amelyet a főnökök iskolaklubjának tessék elgondolni, semmiben sem marad el az előbbi nyomában, ami a készséget illeti, de anyaga, ami egyébként érdekes, mennyiségben soványabb.

Áttekintő képet akarsz magadnak alkotni?

Ugy magához a betű, a metszet és a könyvkötészet „forrásához” fáradj el. Nem túlságos formalítások után akár az Imprimerie Nationale (Államnyomda), akár a Bibliothèque Mazarine, vagy a Bibliothèque Nationale kapui kitárulnak előtted s e nevezetes helyek bőséges anyaggal fognak a könyv dicsőséges multjáról regélni.

El kell árulnom neked, nehogy téves képet alkoss magadnak, hogy bár az Imprimerie Nationale féltékenyen örökös híres-neves elődei emlékére, akik mindegyike a régi céhművesek áhítatával alkották műveiket még

abban az időben, amikor az államnyomda királyi-nak nevezte magát, meg akkor, amikor Napoleon a Rohanházba üzte számon; mégis egy hatalmas és modern intézmény, ahol a kornak megfelelő modern munka folyik. Betűanyagában feltalálhatod az összes eddigi betűsorozatokat és mellettük valamennyi kontinentális és keleti nyelv betűit: a hieroglifákat, a szanszkrit, kínai, görög, föníciai, asszír, babylon, japán, héber, perzsa, kamlodgi kopte, arab, szláv s egyéb nyelvekét, melyek némelyike csak nyelvtudósok előtt ismeretes.

A Bibliothèque Nationale egyedülálló nemében. A nyomtatott könyv és a kézirat temploma. A legősibb időktől a mindenkori maig. Szándékosan nem mondtam napjainkig, mert azontúl is való lesz, amit ma mondok felőle.

Az ugyancsak hírneves Bibliothèque de l' Arsenal, amelyet annyian dédelgettek korokban, Charles Modier és José-Maria de Heredia, valóságos kincset jelent a bibliofilek számára.

Nem szabad elfeledkezni a felsorolásban a Sorbonne- és a Sainte-Géneviève-könyvtárakról sem.

A Petit-Palais üvegszekrényeiben, melyek tükörfényben érdekes művészi munkák tetszelegnek, a tükörfény alatt a Collection-Duthy könyvkötései érdemes tanulmányra készítenek.

Külön fejezetet érdemel az új generációk nevelésében

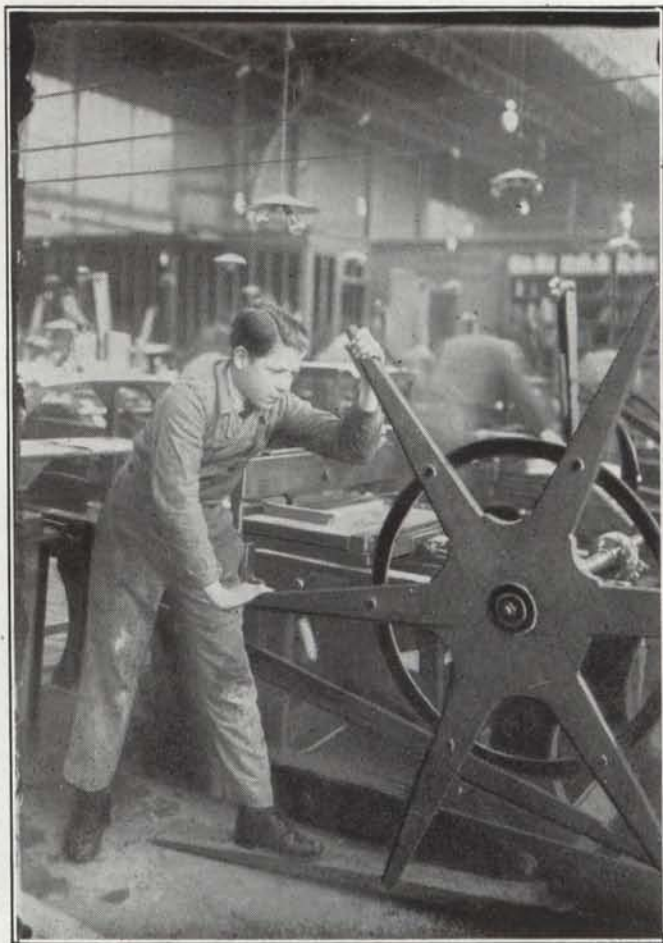
Edmond Morin könyvtára, a Bibliothèque des Arts Graphiques. (Annak idejében beszámoltam egy kis hírben megnyitásáról; gondolom, a Grafikai Szemlében.) A szakoktatás valóságos apostola ez a volt betűszedő, aki legfiatalabb kora óta féltékeny szeretettel vette körül önmagát a sokszorosítás minden csínját-bínját felölelő művekkel. Most, öregkorára, úgy mondván, hogy segítségére szolgáljon a fiataloknak, Párizs városának adományozta, amely azt egy Montparnasse-i iskolában — méltó helyen — helyezte el. A különböző szaktanfolyamok: a Revue des Arts et Métiers Graphiques, Bulletin des Cours, Papyrus, Bulletin des Maitres-Imprimeurs, stb. és kis könyvtáraik méltón egészítik ki az egyéb „kincstárakat“.

Igen ám, de ha mind e helyeken már megfordultál, azt fogod kérdezni tőlem: „És az iskolák, amelyekről beszélni elígérteztél, hát az iskolák hol maradnak?“

Amire én azt felelem néked: „Csak győzzed válogatni, testvér!“ Mert tudod, itt, ahol a kisebb vidéki városkák is felmutatják a maguk három-négy „Globus“-át, vagy az egy-két „Athenaeum“-ját, bizony hatalmas kultúrát igényel az utánpótlás s itt ezt meg is értik.

A leghatalmasabb az École du Livre, Boulevard Auguste Blanqui 18. szám alatt, az közismert központja a szakoktatásnak.

Ingyenesek az Association Philotechnique a Rue Saint André des Arts 47. szám alatti tanfolyamai.

A szakszervezet műhelyiskoláin számos művezetővel is találkoztam, akik inasokkal, munkásokkal egy sorban állandó hallgatói e tanfolyamoknak és ezért bizony cseppet sem szegyenkeznek. Ez ma Segurier 7. szám alatt létezik.

A könyvvarok előkészítő iskolája (11, Rue Dupelit-Thouars) és a gyakorló rajz főiskolája (14, Rue de Fleurs) a reklám és a hirdetés rejtjelmeibe vezetnek be és különös érdekességet kölcsönöz előadásainak, hogy a mozgófénykép hatalmas szerepet foglal el a tanítás eszközei között.

Már mult cikkemben (az École Estienne-ről) írtam, hogy a vidék nem utolsó helyet foglal el a szakmai oktatás terén. Abbeville, Amiens, Bordeaux, Chartres, Chalon-sur-Saône, Dijon, Laval, Lille, Limogas, Lyon, Monturain, Nancy, Rouen, Strasbourg et Toulouse jól felkészült szakiskolákkal dicsekedhetnek, melyek némelyike nagyon is számottevő intézmény.

És ne beszéljünk, testvér, a számos magánjellelű iskoláról, az egyéni áldozatokról a tanítás és továbbképzés terén... Ezek kevésbé ismeretesek, de komoly jelen-

tőségűek, mert a francia főnökség annyira tudatában van, hogy önérdéke a jó munkások elszaporodása, hogy elhatározta Franciaország összes városaiban hasonló intézmények létesítését.

Egyéni áldozatokat említettem előbb. Igen. Mert tudni illik, hogy az állam és a városok a legmesszebb menően támogatják e törekvéseket, úgy erkölcsileg, mint anyagilag és mégis sokan vannak főnökök és igazgatók, kiknek évi költségvetésében szinte természetes tétel az inas- és munkásképzésre fordítandó jelentékeny összeg.

Az Imprimerie Vaugrard, az Imprimerie Chaix Párizsban, a Delmas-nyomdák Bordeauxban, stb. önálló inasiskolákat tartanak fenn, míg más nyomdák igazgatói nem haboznak inasikat teljes fizetéssel hetenkénti hatszor félnapos tanfolyamokra járatni.

Rengeteg díj, ajándék, oklevél, stb. ösztönzi ezeken a legkevesebb igyekezeten is.

Igen ám, de mindez itt van és e levél Pestre íródik. És tudod-e, testvér, hogy Pestről Párizsig igen hosszú az út?...

Geyer Raoul

Az „Ecole Estienne“ (Paris) szedőterme

A mélynyomás általános elterjedésének lehetőségei, különös tekintettel a középnyomdákra

Amikor az amúgy is kiélezett gazdasági viszonyok folytán a konkurenciális verseny mind erősebb lett, fellépett még a többi közé egy olyan versenytárs is, amellyel megküzdeni a szokott módon csak nehezen, ha ugyan egyáltalában lehetséges. Ez az új konkurencia: a mélynyomás.

Jelen cikkemben nem óhajtok a mélynyomás technikai részleteire kitérni, hiszen erről úgy írásban, mint szóban, már volt módomban részletesebben beszámolni. Most inkább arra szeretnék rávilágítani, hogy melyek egy mélynyomóüzem berendezésének feltételei és főképpen lehetőségei.

A mélynyomási eljárás két főrésze oszlik: a henger elkészítésére s magára a nyomási processzusra. Ez utóbbi nemhogy nehézséget jelentene bármely nyomdának, de kétségtelenül jelentős egyszerűsége,

akár a könyvnyomtatással, akár pedig a síknyomás bármelyik válfajával szemben és így a mélynyomás bevezetése, mint olyan, bármely könyv-, vagy nyomdában, különösebb feltételek nélkül, lehetséges volna. A főnehézség a forma előállításában, vagyis a nyomóhenger készítésében rejlik.

Mielőtt rátérnék ezen nyomóhenger készítésének közelebbi tárgyalására, engedtessek meg nekem, hogy az egész kérdéskomplexumot két szempontból osztályozzam. Az első csoportba tartoznak azok az üzemek, amelyek a mélynyomás berendezésekor nemcsak a nyomógépet szerezték be, hanem a henger előállításához szükséges egész fotomechanikai berendezést, valamint segédgépeket. Ezek közé a nyomdák közé tartoznak, kivétel nélkül, a nálunk berendezett összes mélynyomó-osztályok. Eddig mulhatatlanul szük-

Litográfus inasok, „École Estienne” (Paris)

séges feltétele volt a mélynyomás bevezetésének, egy megfelelő fotomechanikai berendezés is. Vizsgáljuk azonban a másik csoportját a lehetőségnek s ez az, amikor a nyomda csakis a nyomást óhajtja végezni, míg a forma-, vagyis mélynyomóhenger elkészítését, egy vele szervesen össze nem függő, esetleg egészen különálló fotomechanikai üzemre bízna, amelynek semmi más feladata nem volna, mint a különböző nyomdák részére a mélynyomáshoz hengereket készíteni. Ez a mi iparunkban egyáltalában nem új, mert hiszen a cinkográfia sem egyéb, mint a nyomóformának elkészítése. Nem szólva a galvanoplasztikáról, stereotípiáról stb. Természetesen ez az eljárás, meglehetősen komplikáltsága folytán, a szokottnál valamivel nagyobb körültekintést igényel. Feltételezzük azt — ami különben minden valószínűség szerint a közeljövőben meg is fog valósulni —, hogy egy ilyen hengerelőállító-üzem már működik és a nyomdák semmi mást nem kell hogy végezzenek, mint magát a nyomást. A hengerelőállítás természetét vizsgálva azonban tovább kell hogy menjünk egy lépéssel.

Mindenekelőtt kell, hogy a nyomda a henger készí-

tésének bázisát szolgáltatssa, vagyis: a szöveget és a képeket. A szöveg mindenkor átlátszó celophanra nyomott és azután bronzirozott levonat, úgyhogy annak fődése tökéletes legyen. A kép anyagát eredeti felvételek szolgáltatják. A szedéslevonat a mélynyomásnál a legmesszebbmenő gondossággal készíten-dő, miután korrekció a maratott hengeren alig lehetséges. Ezen levonat és képek most már átkerülnek a hengerkészítő-műhelybe, ahol megjárják azt az utat, amelyet a következőkben csak pár szóval fogok kronológikusan leírni.

A képek és a szövegek először is egy formává lesznek összeállítva (montírozva). Ezen összeállított „forma”, másolókeretbe kerül és a fényérzékenyített pigmentpapírra másoltatik át, amely pigmentpapírba már előzőleg a mélynyomó-hálózatot belekopiroztuk. Az ily módon elkészült pigmentpapirost, a teljesen símára csiszolt és fényezett nyomóhengerre visszük át, amelyen egyszerű eljárással rögzítjük a zselatinréteget. A rögzítés után következik a zselatinréteg megszáritása, majd a maratni nem kívánt részek kátránnyal való lefedése. A következő lépés a hengerek maratása és a rákövetkező kimosása és száritása,

Néhány inasmunka, „École Estienne” (Paris)

amellyel egyszermind be is fejeztük a mélynyomó-henger nyomásra való elkészítését.

A nyomóhengernek házon kívül való készítésével felmerül természetesen egy igen fontos kérdés és ez: a forma nyomásra kész állapotának vizsgálata, illetve a felelősség megállapítása.

Éppen a nyomás az, ahol a nyomat sikerült vagy nem sikerült volta annyi csekély mellékkörülménytől függhet, hogy annak végleges megítélése nem a leg-egyszerűbb feladat. Ahhoz, hogy a nyomás akadálytalanul végeztessék, természetesen a hengerek teljesen kifogástalan volta elengedhetetlen feltétel.

A klisénél az eljárás az, hogy a kész kliséhez egy próbanyomatot mellékel a cinkográfia, annak igazolására, hogy a klisé semminemű további beavatkozást nem igényel és nyomásra kész állapotban van. A próbanyomat készítése, a mélynyomás eddigi gyakorlatában általában, már csak a hengereknek a gépbe való beemeléseivel történt, vagyis amikor a tulajdonképpeni nyomás kezdetét venné.

Ha még korrekcióra volt szükség, úgy a henger ismét kiemeltetett a gépből és a fotomechanikai osztálynak való visszaküldése után a korrekciók elvégeztettek. Ott azonban, ahol a fotomechanikai osztály a nyomó-osztálytól teljesen külön van választva és esetleg a város másik részén fekszik, ez nem volna nagyobb idővesztés nélkül megoldható, miért is az ilyen esetekben a nyomóhenger elkészítése után közvetlenül elengedhetetlenül szükséges egy próbanyomat készítése. Elsősorban, hogy maga a henger készítője meggyőződhessen munkájának eredményéről, másrészt, hogy a nyomda abszolút biztosítékát kapja annak, hogy a neki szállított henger teljesen használható. Mondanom sem kell, hogy a próbanyomáshoz használt festékeknek meglehetősen egyezni kell az „Auflag”-nál használt festékekkel, hogy differenciák elkerülhetők legyenek. Színes formák esetében a fentebb említettek sokkal fokozottabb mértékben bírnak érvénnyel és itt a nyomóknak szigorúan a henger készítőjének, a festék tónusait előíró utasításaihoz kell tartaniok magukat annál is inkább, mert tudott dolog, hogy a színekivonatok bizonyos lenormalizált színes filterek és szürke skálák alapján történnek, másrészt pedig mindinkább előtérbe jutnak színes nyomáshoz a különböző speciális eljárások, amelyek többé-kevésbé normál színekkel festett filmeket és pigmentpapírokat alkalmaznak a maratás egységesítésére, illetve ellenőrzésére.

A házon kívül való hengerkészítésnek másik feltétele, hogy a hengereket használatuk után a marató-intézet lecsiszolja és a maratásra teljesen alkalmas felületre fényezze. Nem célszerű — véleményünk szerint — ezen munkálatokat a nyomdának maguknak végezniök, miután egy esetleg oválisra, vagy konikusra csiszolt henger mindenkor utólagos reklamáció tárgyát képezi.

A marató-intézetnek biztosítania kell mindazon fel-

tételeket, amelyek ez esetben rendelkezésére kell hogy álljanak egy jó forma készítéséhez.

Áttérve az ügy gazdasági oldalának tárgyalására, mindenekelőtt előre kell bocsátani, hogy a mélynyomási hengerek készítése egy egészen alapvető tulajdonságánál fogva eltér a normális klisé készítésétől. S ez az, hogyha egy 70×100-as hengernek csak $\frac{1}{4}$ részét fogjuk kihasználni, úgy ezen henger elkészítésének ára nem a teljes hengerkészítés árának $\frac{1}{4}$ részébe fog kerülni, hanem ennél lényegesen többbe, miután a munkálatok egy része a $\frac{1}{4}$ hengert fedő nyomat esetében épúgy megvan, mint hogyha az egész henger maratattna. Csakis a képek szereplésénél, a retusnál és egy kis mértékben a maratásnál, valamint a kopírozásnál merülnek fel differenciák.

Ezen tényből folyólag önmagától adódik, hogy akkor tud a marató-intézet legolcsóbb hengert szállítani, amikor a henger teljes egészében kihasználtatott. Természetesen ez vonatkozik azután folytatólag a nyomógép üzemére is, amely akkor dolgozik a legrentabilisabban, ha annak teljes nagysága kihasználható.

Egy másik differenciát ad még a forma mineműsége. Tisztán képforma, vagy tisztán szedésforma más megítélés alá fog esni, mint egy vegyesforma és ennél is mértékadó a kép és szöveg közötti arány. Az magától értetődő, hogy a színes formák esete különösen más megítélést igényel.

A hengerek elkészítésének árát általában, a fenti osztályok tekintetbevételével, négyzetcentiméterekben állapítják meg oly módon, hogy tekintetbe veszik természetesen a forma teljes, illetve részleges kihasználását; ezen árban inkludálva kell azonban lennie nemcsak a nyomóhenger maratásának és a vele összefüggő összes munkálatoknak, hanem a henger csiszolásának és fényezésének is. A mélynyomóhengerek időnként való felgalvanizálása egy bizonyos fix és előre megállapított összegért történik, amelyet szintén a marató-üzem kell hogy végezzen. Amint a fentiekből látjuk, a nyomóhenger elkészítésének összes munkálatait, valamint az ezzel összefüggő segédmunkálatokat, fenti elgondolás szerint, a marató-üzem végezné és ezáltal a további munkálatok tisztán a nyomda elvégzésére redukáltattak. Feltételezvéen mármint egy, az általános követelményeknek teljesen megfelelő hengert, amelyet mindkét fél kielégítőnek talál, sor kerülne ezen forma nyomására.

Ne higyjük azt, hogy egy jó nyomat elkészítésének a mélynyomáshoz csak a jó henger az egyetlen kritériuma. Bármennyire is egyszerűnek látszik a mélynyomás nyomási procedúrája, sok olyan momentum van, amelyet nem szabad figyelmen kívül hagyni. Elsősorban is például az a tény, hogy a mélynyomáshoz úgy szólván teljesen egyengetés nélkül dolgozunk, még mindig nem jelenti — különösen egyes speciális esetekben — oly segédeszközök igénybevételét,

MAGYAR HÉT

MAGYAR ÁRUT VÁSÁROLJ!

Végh Gusztáv: Plakát

amelyek a nyomás teljessé való tételét célozzák. Ilyen többek között a nagyfelületű képeknek a nyomóhenger alatt való kirakása.

Nagy gondossággal kell a nyomóhenger átmérőjének megállapításánál eljárni, mert hiszen, mint tudjuk, a formahenger, állandó csiszolása következtében, átmérőjét változtatja. Ezen változásnak megfelelően kell, hogy a nyomóhenger átmérőjét is variáljuk, hogy ily módon a nyomat lefejtődését biztosítsuk.

A festékező szerkezet a mélynyomásnál egy plüssel bevont felhordóhengerre és egy levonókés-szerkezetre van redukálva. Amennyire egyszerű ez a konstrukció, ép annyira érzékeny és így annak kezelése sok figyelmet igényel.

Nagyon kevés kell ahhoz, hogy a levonókés alá valamely szemcsés test kerüljön, akár a festékből, akár pedig a mennyezetről. Ezen szemcsés rész karcolatokat idéz elő a hengeren, amelyek a nyomatnál nagyon hamar kifejezésre jutnak. A korrigálás ilyen esetben alig lehetséges, miután a mélynyomóhengerbe belevéselt vonalakat, akármilyen finomak legyenek is, nem tudjuk eltávolítani.

A festék kérdése, ez egy külön nagy kérdés-komplexum és ezen témáról egyedül már számos és

MAGYAR HÉT

1930
OKTOBER
18-26

MAGYAR ÁRUT VÁSÁROLJ!

Bortnyik Sándor: Plakát

mélyreható vizsgálatok kerültek a szakirodalomban megvitatásra. A festékek minemősége és elsősorban azok gyors száradása, szoros összefüggésben van a nyomógép szerkezetével, illetőleg a nyomógép által nyújtott száradási lehetőségekkel.

Kétségtelenül bebizonyult, hogy egy kvalitásos mélynyomási nyomtatvány előállításánál csakis a hevítés nélküli, természetes úton, levegővel való szárítás nyújt teljes biztonságot, miután az — akár meleg levegővel, akár direkt hevítéssel való szárítás — könnyen a festék zsugorodását, illetve a festék és papír különböző beszáradásából folyólag, a képnek töredezett és számos apró hajszálvonalakkal átszótt voltát idézheti elő. Nem is szólva a színes nyomatokról is fontos regiszterről, amely hevítéses eljárásnál mindig a legnagyobb nehézséget okozza.

Nem akarom e helyen a nyomás alatt fellépő számos kisebb és nagyobb gyakorlati megfigyeléseket tárgyalni, miután ez már amúgy is a tervezettnél hosszabb cikket túlságosan elnyújtaná. A fentiekkel azt céloztam, hogy oly kérdésekre mutassak rá, amelyek a közép- és nagyobb nyomdák jelentékeny részét közelről fogják érdekelni és hogy e kérdésben is általános szempontból tájékozva legyenek. **Löwy László**

Berényi Róbert: Plakát

Berényi Róbert: Plakát

A Magyar Hét plakátjai

Nemes versengésben, melyre a Magyar Hét szervezőbizottsága legjobb plakátművészeinket szólította fel, a két első díjat Végh Gusztáv és Bortnyik Sándor festőművészek nyerték el, igen artisztikus és reklámszempontból előnyös plakátjaikkal. Mindkét plakát kivitelre kerül, mi annál helyesebb, mivel stílusuk és mondanivalójuk különféleségével más és más rétegére a közönségnek fognak hatást gyakorolni. A nem mindig szerencsés kézzel kiválasztott „hivatalos” plakátok után örömmel üdvözljük e modern plakátokat, melyek meg fogják győzni azokat, kik eddig húzódoztak progresszív művészek megbízásától, hogy reklámhatásban ezek magasán állanak a konvencionális és sajnos igen gyakran ötletszegény plakátoknak.

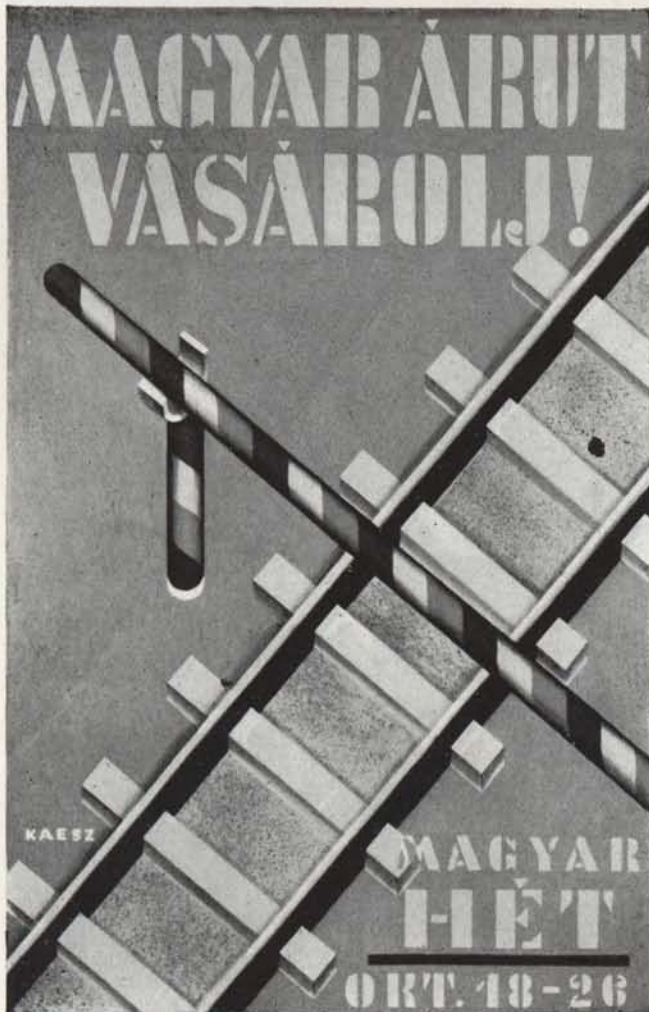
A felszólított művészek által benyújtott és kivitelre

nem kerülő plakátok közül külön meg kell említeni Berényi Róbert három plakátját, melyek közül az első (ládás), úgy reklámhatásban, mint kompozícióban vetekszik a díjnyertes plakátokkal. Igen sajnálatos, hogy ez a plakát nem került kivitelre, mert egyszerűségében, nemzetiszín háttér előtt, erősen kiugró ládájával erősen fokozta volna a Magyar Hét különben igen sikerültnek mondható propagandáját.

Kaeszy Gyula plakátjának finom ötlete, annak igen egyszerű, de félre nem érthető grafikai ábrázolása figyelmet érdemel. A lezárt sorompó, mint vámsorompó azonban a magyar áru vámvédelmét demonstrálja és ez nem teszi mindenki előtt kedvelté a Magyar Hetet. Így tehát igen érthető, hogy grafikai kvalitásai dacára ez a plakát, mint a propagandában feltétlenül előnytelen, nem került kivitelre.

r. k.

Kaesz Gyula: Plakát

A megrendelők munkáinak számontartása a nyomdairodában

A nyomtatványfogyasztóknak túlnyomó része üzletemberekből áll, elsősorban pedig nagy cégekből, amelyeknek bizonyos nyomtatványokból állandóan visszatérő szükségletük van. Ha a megrendelő hűséges, akkor a nyomda számíthat arra, hogy bizonyos idő múlva bizonyos megrendelést újból ő nyer el. Ha a megrendelő a körülbelül már esedékes határidőben nem rendeli meg újra nyomtatványát, akkor célszerű, hogy magunk járjunk utána, mert lehetséges, hogy a megrendelő a legutolsó szállításnál nem volt megelégedve és előlötti haragjában máshol szándékozik megrendelni nyomtatványait. De az az eset is beállhat, hogy az idejekorán való újbóli megrendelés egy figyelmetlen alkalmazottnak hibájából maradt el. Az előző esetben személyes megjelenésünkkel könnyű dolog lesz, hogy a megrendelő esetleges haragját levezessék, az utóbbi esetben pedig érdeklődésünkkel szívességet teszünk neki, mert igen kellemetlen az, amikor valamely célra szükséges a

nyomtatvány és többé nincs belőle raktáron azért, mert nem rendelték meg idejében. Mindkét esetben pedig alkalmunk van arra, hogy személyes érdeklődésünkkel ajánló emlékezetbe hozzuk nyomdánkat a megrendelőnél. Ilyenfajta nyomtatványmegrendelő-számontartást majdnem minden nyomda végez, de leginkább csak a fizetőképesség és a számlák kiegyenlítése szempontjából. A mai nehéz gazdasági helyzetben azonban igen fontos, hogy a megrendelők számontartását abból a nézőszögből is végezzük, hogy a megrendelőt a magunk számára megtartsuk és a vele való érintkezést megkönnyítsük. Ilyen szempontból való számontartással nagyon érdemes foglalkozni. De van annak más előnye is. Minden nyomdában van „csöndes” idő, és igen jól esik ilyenkor, ha a tartós megrendelőt rá tudjuk bírni arra, hogy megrendelésben részesítsen bennünket ebben a munkával nem igen bővelkedő időben. A megrendelőnek sok esetben mindegy, a nyomdának pedig kétszeres előnye van belőle, először is ezekkel a munkákkal kitöltheti a csöndes időt, másodsor pedig tehermentesíti üzemét arra az időre, amikor „úszások” vannak. Tehát itt is javunkra válhatik a rendszeresített megrendelő-számontartást. De még

Berény Róbert: Plakát

abból a célból is jó, amikor arról van szó, hogy az év végén, vagy más alkalommal a jó megrendelőknek egy kis figyelmességgel ajánló emlékezetébe hozzuk magunkat. Az egyszer bevezetett megrendelő-számontartás minden irányban csak előnnyel jár és csak arról lehet szó, hogy ezt a bevezetést célszerű módon csináljuk és állandóan kiegészítjük az új adatokkal. Ennek a berendezésnek legjobb módja a kartoték-rendszer, mert igen gyors tájékozódást tesz lehetővé és tetszés szerint kiegészíthető. Az alábbi táblázat jó mintául szolgálhat kartotékkártyához a megrendelő minkáinak számontartása céljából:

SZABÓ ÉS TÁRSA VASKERESKEDŐK, BUDAPEST VII. KER., NYÁR UCCA 1. SZ.

Kelet	Megrendelés	Fizetve	Megújítva	Megjegyzés
1926				
III. 20	3000 számla	IV. 1	IV. 10. 1928	A cég pontosan egyenlíti ki számláit és pontos szállítást kíván. Hozzáférhető a célszerű indítványoknak, sülyt helyez kvalitatásos munkákra.
VII. 26	1000 szállítólevél	VIII. 15	I. 3. 1928	
VIII. 5	5000 árjegyzék	VIII. 31		
VIII. 10	2500 levélpapír	IX. 1		
VIII. 10	2500 boríték	IX. 1		
XII. 15	1000 újévi lap	XII. 20		
1927				
IV. 4	2000 katalógus	VI. 1	IX. 1. 1928	A munkákat Molnár cég-vezető rendeli meg. IX. 15. 1928. Plakátjait most offsettel nyomatja.
VI. 8	500 falragasz	VII. 1		
VIII. 14	5000 levelezőlap	IX. 1		
XII. 18	1000 újévi lap	XII. 22		
1928				
IV. 10	3000 számla	V. 1		Újévkor alátétmappát! Figyelem! 1929 jan. 1-én a cég 25 éves jubileuma!
X. 1	1000 szállítólevél	XI. 1		
XII. 1	1200 újévi lap	XII. 15		

Végh Gusztáv: Plakát

A fentebbi példából látható, hogy minden évben számíthatunk újévi köszöntőlevelek megrendelésére, még pedig egyenlően maradó példányszámban; minden harmadik évben szállítólevélre, katalógusra és számlára. Minthogy ezeket a munkákat mind oly időben rendelték meg, amikor a nyomda rendszerint el van látva munkával, itt-ott már előbb is bekapcsolódhatunk és idején való érdeklődéssel korábbi megrendelést eszközölhetünk ki. A kartoték mutatja továbbá: mikor újították meg egyik-másik megrendelést, megújították-e egyáltalában, miért nem számíthatunk már egyik-másik munkának újra való megrendelésére, hogy a számlákat pontosan egyenlítik ki és általában minden, ami a megrendelő szempontjából számunkra fontos. A kartoték még a megrendelő cégnek nyújtott figyelmességekről is tájékozhat és utal arra is, hogy a cég 25 éves fennállásának jubileuma alkalmával ismét alkalom nyílik, hogy ajánló emlékezetébe hozzuk nyomdánkat. A példából látható az is, hogy az ilyenfajta megrendelő-számontartás tetszés szerint készíthető.

A világ legvastagabb könyvének „Tu-csu-csi-cseng” a címe, nem más, mint egy kínai szótár, 5020 kötetel, amelynek mindegyike 170 oldal. A XVII. század elején nyomtatták Kínában a császár rendeletére.

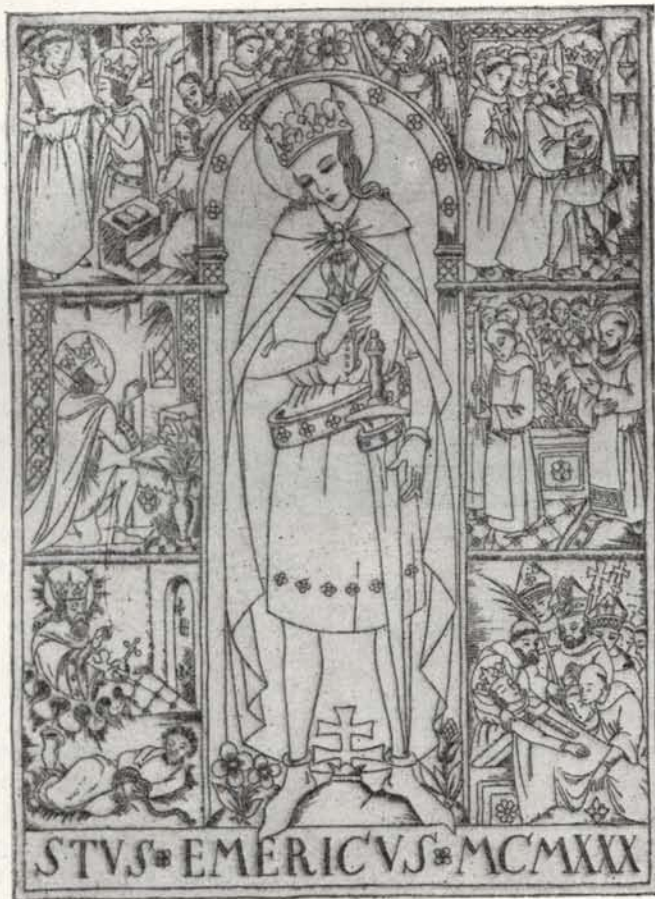
Kaes Gyula: Plakát

Fáy Dezső: Szent Imre (Eredeti fametszet)

Végh Gusztáv: Szent Imre (Rézkarc, színezve)

A Szent Imre-év grafikája

Óriási előkészületek, jelentős költségelőirányzat a bel- és külföldi propagandára, biztató ígért volt a Szent Imre-év előkészületénél arra, hogy úgy a grafikusművészek, mint a grafikai iparok méltón demonstrálhatják majd a magyar kultúrát.

Sajnos, nem így történt. A Szent Imre-év és ünnepek plakátja a legnagyobb szegénységi bizonyítvány, mellyel felvonulni a külföld előtt egyáltalán módunkban volt.

Vidéki majálisok hatásosabb, többitmondó és kifejezőbb plakátokat nyomtatnak már ma, mint a bárkaron álló királyfi, merev kezében élettelen virágzással, mely külföldi metropolisokban nem érdeklődést, csak sajnálatot és lesajnálást tudott kelteni. Aki idegen erre az igen ízléses és hatásos ünnepekre Budapestre érkezett, ezen plakát dacára jött ide.

Nem sokkal áll emögött az a másik sivár falragasz sem, amely egy kivilágított hajót ábrázol szent együgyűséggel valami vizen, a háttérben a kivilágított Halászbástyával. A kép úgy viszonylik a valósághoz, mint egy vurstlibeli panoptikum-figura Napo-

leonhoz. Egyik plakátnál sem lehet plakátszerúségről vagy reklámhatásról beszélni.

Údító oázist jelképez a Budapest székesfőváros által kiírt szabad grafikai pályázat két díjnyertes lapja, Végh Gusztáv festőművész színezett rézkarca és Fáy Dezső eredeti fametszete. Míg az első végtelen finomságú főalakjával és igen nemes oldalcsoporképeivel a legstílusosabb templomablak üvegberakásaira emlékeztet és a királyfin tartásban és mozdulatban viszatükröződik mindaz, mi szüzi és hitében átszellemlült, a másik Giotto-szerű modorában ihletett barátok áhítatos munkáját idézi, középkori cellák mélyén. S nem haladhatunk el szóltanul a fiatalság törekvése mellett sem, mely minden támogatás és buzdítás nélkül is, avatott kézzel metszette fába a lilimos királyfi életének főbb történéseit, ambícióval és egyéni stílusban (Dallos Hanna).

A Bibliophil Társaság ünnepi kiadványa, a Kner-nyomda kiváló kiállításában (Szent István intelmei Szent Imre herceghez) ezt a stílust mutatta, mellyel a nemes ünnepség minden nyomdai és grafikai munkájában találkozunk kellett volna. **Rosner Károly**

Gyógy- és vegyszervállalatok nyomtatványairól

Egy-két évtized távlatából szemlélve a nyomdai produktumok stílusát — legyen az tipográfiai, avagy grafikai megoldás —, a mai nyomtatványokkal összehasonlítva, csodálkozunk annak naivitásán. Nem kivétel ez alól még a komoly munkát kívánó gyógyszer-gyárak reklám- és egyéb üzleti nyomtatványai sem. Azok a nyomdák, amelyeknek alkalmuk van gyógyszer- és tápszer-, valamint vegyszeti termékek nyomtatványaival foglalkozni, nap-nap után kerülnek abba a helyzetbe, hogy egyes bevált cikkek címszavai, Aesculapius-fejes monogram, vagy az öregúr kígyósbotja, esetleg egy füstölgő lombik körül kacérkodó betűkből álló, lehetetlen rajzú szívet alkalmazásával kell a ma kívánságainak megfelelő nyomtatványt készíteni.

Természetes, hogy e — valamikor szépnek és művészinak érzett — rajzot bármiféleképpen igyekezett a mester háttérbe szorítani, mégis a nyomtatványok stílustalanságát érte el, vagy megalkuvást a helyzettel, és a régi rajz diktálta stílust kellett alkalmaznia a szedésben, ami gyakran a megrendelő teljes megalégedésével találkozott.

Vannak azonban megrendelőink között, akiket a külföld csodás színgazdagságú gyógyszer- és egyéb nyomtatványai serkentenek valami hasonló, művészi propagandanyomtatványok készítésére, és áldoznak is rá nagy összegeket.

Alig készültek el a vázlatok, máris megtörtént a hiba! A terv nem komoly, mert a betűk túlmerészek, hosszúak a nyúlvaik stb. Bár talán ép a bemutatott külföldi minta egyenes leszármazottjai. Nem nagy a baj. Kijavítjuk a kívánságnak megfelelően és a szedés, esetleg a hozzávaló dúcok elkészülte után nyomható.

A sok közül ez az egy kiragadott példa élénk bizonyítéka annak, hogy bármilyen egyéb más foglalkozási ágat propagáló nyomtatványok megtervezése sokkal kevesebb munkát és gondot igénylő feladat, mint a vegyszer-, de kiváltképp a gyógyszerárú készítésével foglalkozó vállalatokéi. Tehát az árucikknek

megfelelő komoly tervek, jól és tisztán olvasható betűk. Ezt tartjuk mindig szem előtt és vázlateink sikerét biztosítottuk.

Gyakran felvetődik az az óhaj, hogy például egy levélpapíron a cég látképét, vagy az általa gyártott árukat és ezek csomagolását is fel kell tüntetni. Ilyen esetben történik meg az, hogy a nyomtatvány nem egységes, szétagozódott, minden rajtlelvő szöveg, kép különálló életet él — zavaros, nyugtalan. Ebben az esetben tónusokkal operálunk, amelyekre rányomjuk a kívánt csomagolásokat, látképet és így nagyban elősegítettük az összehatást. Legkézenfekvőbb megoldás — ha a kalkuláció megengedi — a rajzolás. A mai leegyszerűsített, vonal- és foltdekorációs iránynak megfelelően készítsük el a tervet, amelyen a rendelő kívánságaihoz képest minden, teljes harmóniában, rajta van. Ugyanez áll a többi, hasonló nyomtatványokra is.

Régebben épúgy, mint napjainkban, a művészi rajz is szerepelt ezeken a nyomtatványokon, amelyeket könyvnyomdák készítettek és készítenek el ma is, egyszerűes vagy többszörös garnitúra dúcokról, a példányszámnak megfelelően.

A gyógy- és vegyszergyárak munkái közül a nagy kvantumok a litográfia, offset és mélynyomás körébe tartoznak, erre most nem térhetünk ki. A könyvnyomdákat csak az alacsonyabb példányszámú nyomtatványok érdeklik, ilyenek: levélfejek, cégkártyák, reklámlevelezőlapok, prospektusok, vagy kisebb vállalatok egyéb nyomtatványai, pl. memorandumok, címkék, különféle borítékok stb., amelyek mindegyike kedves feladat — és valóságos szedés-műremeket lehet belőlük produkálni annak, aki mestere a tipográfiának. Azoknak a munkáknak a rendelésénél, amelyek kis példányszámuknál fogva a litográfia helyett könyvnyomdai úton készülnek, mindgyakrabban hallható az a kérdés: tudnak-e szedésben előállítani valami elsőrangú, nem mindennapi mintát? Erre a kérdésre adtuk válaszul mellékleteinket.

Kun Mihály

Fantasztikus számok a könyv világából. A világ legöregebb könyve Párizsban, a Nemzeti Könyvtárban van. Pisse Papyrus néven ismerik, Krisztus előtt 3350-ből származik és egy tudós találta meg az egyik thébai sírban, akiről el is nevezték a leletet.

*

A világ legdrágább könyve az a Gutenberg-biblia, amelyért dr. Vollbehr kerek 1,300.000 arany márkát adott pár évvel ezelőtt.

*

A világ legnehezebb könyve az „Ithaka története”, amelyet egy Habsburg főherceg adott ki Parga címmel, évtizedekkel ezelőtt, 48 kilogramm.

A világ legkisebb könyve, 10×6 milliméter. 1897-ben nyomtatták Páduában, 280 oldal, többek között Galileinek eddig még másutt meg nem jelent, 1615-ből származó levelét is ott lehet elolvasni.

*

A világ legnagyobb könyvét, egy anatómiai atlasz a bécsi állami ipariskola könyvtárában őrzik. A m 1.90 méter magas és 90 centiméter széles. 1823—1830-i nyomták.

*

A világ legelterjedtebb könyve még mindig a Biblia, amely 500 millió példányban forog közkezen és 67 nyelvre, dialektusra fordították. („Az Est” 1930, IX. 15)

Alwcol

A · HYPERACIDITÁS · GYÓGYSZERE

DR. WANDER
GYÓGYSZER- ÉS TÁP-
SZERGYÁR RÉSZV.-TÁRS.

BUDAPEST, X
KERESZTÚRI ÚT
80-84

ARYTHMIÁKNÁL

DR. WANDER
GYÓGYSZER- ÉS
TÁPSZERGYÁR RT
BUDAPEST X, KER.
KERESZTÚRI UT
30-34 · LEVÉLCIM:
POSTAFIÓK 100. SZ.

DIGISPROCTIN

DR
W.

DR

W *ANDER* GYÓGYSZER- ÉS TÁPSZERGYÁR RT

BUDAPEST X, KERESZTÚRI ÚT 30-34
LEVÉLCÍM: 100. POSTAHIVATAL
TELEFONSZÁM: JÓZSEF 460-34
SÜRGÖNYCÍM: OVOMALTINE

LEVER ÉS TÁRSAI
KORLÁTOLT FELELŐSSÉGŰ TÁRSASÁG

IRODA: BUDAPEST IX,
RÁDAY U. 30

BUDAPEST 4. SZ.
POSTAFIÓK 279
TELEFONSZÁMOK: AUT.
861-04, ÉS AUT. 865-04
SÜRGÖNYCÍM:
SUNLIGHT
BUDAPEST

**R
G**

RICHTER GEDEON VEGYÉSZETI GYÁR RT

BUDAPEST X, CSERKESZ UCCA 63. TELEFON: JÓZSEF 464-68 ÉS 464-69

TÁVIRATI CÍM: LECITHIN BUDAPEST
M. KIR. POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI
CSEKK- ÉS CLEARINGSZÁMLA16633

BUDAPEST, X

R. - T. ●

RICHTER GEDEON VEGYÉSZETI GYÁR

ADIGAN

pontos, physiologiás titerre beállított,
állandó összetételű és állandó hatású

DIGITALIS KÉSZÍTMÉNY

Az Adigan a farmakologiai vizsgálatok szerint: a) hatástani erősségben a hivatalos és forgalomban lévő digitalis készítményekkel teljesen aequivalens; b) a digitalis összes hatékony alkotórészeit tartalmazza, hatása teljes és tipikus digitalishatás; c) összetétele állandó, hatása pontos physiologiás titerű, mindig egyforma erős; d) a nem tiszta készítményeknél fellépő diastolés állapotú szívbénulással ellentétben az állatkísérletekben a szívnek mindig systolés megállását okozza; e) gastricus tüneteket, antiperistalticát nem okoz!

RICHTER · RT · VEGYÉSZETI GYÁR

BUDAPEST X, CSERKESZ U. 63

RICHTER-FÉLE ÁLLATI
SZÉNKÉSZÍTMÉNYEK:
CARBOLAX, CARBO-
ACID, CARBOANIMAL

ERŐ ÉS EGÉSZSÉG FORRÁSA
AZ

VOMALTINE

GYÁRTJA: DR. WANDER GYÓGYSZER- ÉS TÁPISZERGYÁR RT

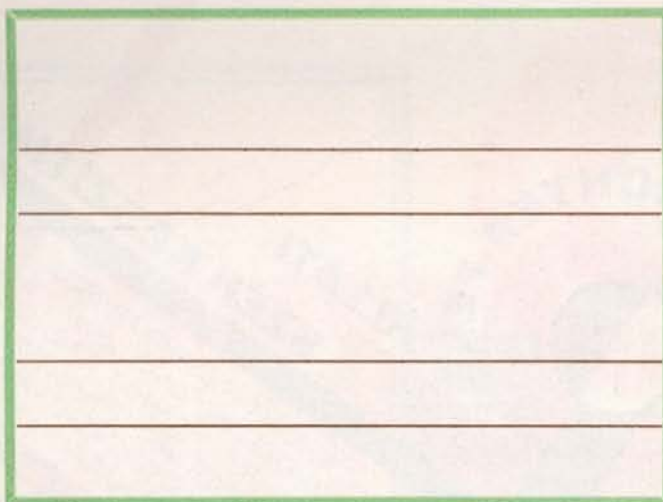
GÖTZL LIPÓT **sidol** VEGYÉSZETI GYÁRA

BUDAPEST

VII. KER., CSEREI UCCA 14 SZÁM. TELEFON: Z. 66-86 ÉS Z. 68-27

BUDAPEST, 193_____

BUDAPEST VI, KIRÁLY UCCA 12. TELEFON: 241-16

LABOR

VEGYÉSZETI GYÁR RT.

Chinoin

gyógyszer- és vegyészeti termékek
gyára rt (dr Kereszty és dr Wolf)

Telefon: automata 948-83 és automata 949-80

Újpest, Tó ucca 1. szám

M. kir. postatakarékpénztári csekk számla 27134

Válaszában sziveskedjék a fenti jelre hivatkozni

**RICHTER-FÉLE
ÁLLATI
SZÉN KÉSZÍTMÉNY**

AZ ADSORPTIÓS THERÁPIA SZOL-
GÁLATÁBAN. „CARBO ANIMALIS
RICHTER” VALAMINT KOMBINA-
CIÓI A GYOMOR- ÉS BÉLTRAK-
TUSBAN KÉPZŐDŐ KÖRÖS ANYA-
GOKAT ARTALMATLANNÁ TESZIK

**RICHTER
GEDEON**
VEGYÉSZETI GYÁR RT.
BUDAPEST, X

GÖTZL LIPÓT **sidol** VEGYÉSZETI GYÁRA

BUDAPEST

VII. KER., CSEREI UCCA 14 SZÁM. TELEFON: Z. 66-86 ÉS Z. 68-27

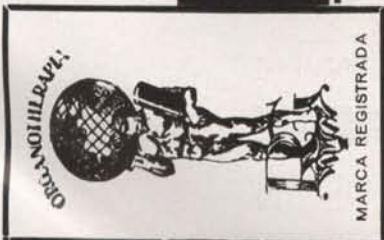
BUDAPEST, 193_____

BUDAPEST VI, KIRÁLY UCCA 12. TELEFON: 241-16

LABOR

VEGYÉSZETI GYÁR RT.

**DEL EMPLEO
DE MEDIOS OXITÓCICOS
Y HEMOSTÁTICOS
EN DESÓRDENES
DEL PARTO**

FÁBRICA DE PRODUCTOS
QUÍMICOS
GEDEÓN RICHTER
S. A.
BUDAPEST X. (HUNGRÍA)

**THE MEDICINAL
TREATMENT
OF SEXUAL
NEURASTHENIA**

CHEMICAL WORKS OF
GEDEON RICHTER LTD.
BUDAPEST, X. (HUNGARY)

Állati
szén

RICHTER-FÉLE

készítmények

az adsorptiós therápia szolgáltatában. »Carbo Animalis Richter« és kombinációi a gyomor és béltraktusban képződő káros bomlási termékeket és mérgező anyagokat, csere-termékeket, toxinokat, baktériumokat, chemiai mérgeket lekötik, ártalmatlanná teszik, a gyomor- és bélfalat finom rétegben bevonják, ingerektől óvják, a gyógyuláshoz szükséges nyugalmat is biztosítják. Kaphatók minden gyógyszertárban, valamint gyárunkban

RICHTER GEDEON

Vegyészeti Gyár Rt. Budapest
X. ker., Cserkesz ucca 63. szám

VADMECUM
EXTRACTOS
CONCENTRADOS
DE ÓRGANOS
"RICHTER"

ORGANOTERAPIA

Marca registrada

FABRICA DE PRODUCTOS QUIMICOS
GEDEON RICHTER
S.A.
BUDAPEST X. (HUNGRIA)

sp. 1862

LECITHIN-
PREPARATIONS

ORGANOTERAPIA

TRADE MARK

CHEMICAL WORKS OF
GEDEON RICHTER LTD.
BUDAPEST X. (HUNGARY)

ang. 1860.

NEURASTHENIA ELLEN

LEGJOBB SZER AZ

VOSAN

SIDOL

GÖTZL LIPÓT
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST • ARAD • VII, CSEREI U. 14
GYÁRAM KÜLÖNLEGESSÉGEI: SIDOL
FOLYÉKONY FÉMTISZTÍTÓ FÉMPASZTA
FERNOLENDT FÉNYMÁZ, BÖRVAZELIN,
SIRAX SÚROLÓ- ÉS KÉZMOSÓPOR
GÓLYAKÉKÍTŐ ÉS FOX LÉGYFOGÓ

VEGYTERMÉKEK GYÁRA

TELEFON:
JÓZSEF 316-19
SÜRGÖNYCÍM:
S I D O L

Dr. Egger Leó és Egger I.

vegyészeti gyár

Budapest VI, Révay u. 12

Telefon: aut. 109-88, 228-91

Sürgöny: Egleo Budapest

Folyósámla az Angol-Ma-

gyar Bank főintézeténél ●

B

TELEFON:
AUTOMATA
863-51

**BUDAPESTI KRETA-
VEGYÉSZETI GYÁR
ÉS KERESKEDELMI
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG**

BUDAPEST IX, KÖZRAKTÁR UCCA 12A

EZELŐTT:
PREISACH
G. GUSZTÁV
ÉS FIA
OKL.
MÉRNÖK

GYÓGYSZER ÉS VEGYÉSZETI TERMÉKEK GYÁRA RT / ÚJPEST

GÖTZL LIPÓT **sidol** VEGYÉSZETI GYÁRA

BUDAPEST

VII, CSEREI UCCA 14. SZÁM. TELEFON: Z. 66-86 ÉS Z. 68-27

Ajánlja elsősorban gyártmányait, melyek ma már a legszélesebb körben vannak elterjedve s általában közkeveltségnek örvendenek. A cég régi fennállása és közismertsége garancia arra, hogy gyártmánya a legkényesebb igénynek megfelel

Kun M.: Gyógy- és vegyszervállalatok nyomtatványairól c. cikkéhez. Tervezte: Herschkovits Dezső

Richter Gedeon **vegyészeti gyár rt**

Budapest X. Telefon: József 464-63 és 464-69

Tervezte:
Horváth Ferenc

Az ólom: vére a nyomdának!

Európa ólomtermelő és tömöntő fölszereléseket gyártó vállalatainak egyik leghíresebbje: a nürnbergi Kemperwerke kiadásában megjelenő „Der Stereotypeur” című szaklapból vesszük az alábbi sorokat, amelyek szerzőjéül Sepp Wundsammer (Köln) van feltüntetve. A szerző igen érdekesen irányítja a nyomdászszakemberek figyelmét az ólomra, amelyet a legtöbb helyen elhanyagolnak.

„Aki már jó egynéhány éve morzsolta le munkanapjait egy szedőgépteremnek nevezett ólombányában, az nemcsak tud, annak nemcsak szabad, hanem kell is néhány tapasztalatból származó igazmondással szolgálnia. Még pedig intellemmel párosultan. Főként pedig olyannak szabad ezt tennie, aki szüntelenül bíráló szemmel észlelte az ólomnak kezdő, közbenső és végső hatásait.

Legyünk csak őszinték: nagynak és túlszárnyalhatatlannak véli magát a gépszedő, aki ért az emeltyűk és fogantyúk mozgatásához, a különböző fajtájú „Störungokat”, a vadászkutya szimatjával ki tudja szaglászni, sőt azokat ki is tudja küszöbölni, aki annyira ért a matricáknak a tárákból való kiűzéséhez, hogy a néző szemeiből bámulatában a könnyek potyognak... Azonban nincs joga, hogy magát fölülmúlhatatlannak vélje. Még nem érett meg, mert egy helyen csúnyán hanyagolta el magát: az ólom a számára a legtöbb esetben hekuba, mellékes dolog! Számára az a fontos, hogy folyik és önt! Be azzal a tuskóval, befelé vele a kazánba! És ha az ólom elkezd kocsonyásodni, akkor csavarjuk csak föl a gázszerkezet csapjait, az ebadtát, hisz arra való az! Még pedig annyira, hogy a folyékony ólom tükrén a kolbászhartyácska a nagy forróságtól szívérványszerűen kékülni, zöldülni és sárgállani kezd. Akkor az öntésnek okvetlenül sikerülni kell! Ehhez még mindennap ugyanaz az ólom — ijesztő végtelenségében! Soha nyugalmat, pihenőt nem nyújtva neki. Mintha az az agyonzaklatott ólom sohasem bomló rádium volna. No, hiszen az a szedőgépbeli szegény, kizsákmányolt ólom! Azonban a tapasztalat embere jobb belátásra int.

És vígan tovább olvasztanak! De nemsokára porzik a gépezetből, mint valami malomból, a még nem is nagyon öreg matricák seprűnyélyszerűen spíszelnek, a sorkép porózussá válik, akár a tiltsiti sajt, a sortestek végelgyengülnek, akár a fogatlan aggastyánok megsteinachosításuk előtt, úgy, hogy a legcsekélyebb nyomásra — az a gyönyörű könyvnyomdász művészet pedig, sajnos, csupa ilyen spízses nyomásokból áll — térdükbe zsákosodnak. És a forma között összetöredeznek. Ami azután még a legtürelmesebb gépmestert is nagy dühbe tudja gurítani! További hatás: a szedőgép pumpái sercegve kudarcot vallanak és helytelen időben pottyannak a cilindercsőbe. Az anyagot hátul hoz-

zák ki fröcskölve, ahelyett, hogy elől adnák ki. A kazánólom felületén tartós a kocsonyásodás és az iszap: a salakkanál akcióba lép! Kifelé a salakot! Hiszen az nem lehet egyéb, mint szemét. De, kedvesem, tudod-e, mi az? Antimon, bizony! Antimon, ami folyton önállósítani akarja magát, mert szövetséges társa, a cinn, az olvasztást halálra megúnva, már régen kiment a kéményen. Ezért kocsonyásodik olyan szomorúan az antimon a kazán felületén. A szedőcske pedig ártatlanul így vélekedik: „Ez a fránya ólom ma sehogy sem akar fölmelegedni!” Ezért, akárcsak Zeus kolléga, harcosan újból tüzet gerjeszt a kazán alatt, egyre többet. A bomlás, a gyengülés pedig egyre jobban terjed.

Amíg azután egyszerre mégis csak sejteni kezdik, hogy úgy látszik, valahol valami baj van. De persze semmi esetre az ólommal; nem lehet az máshol, csak a gépezetben! Természetesen! Nosza, megindul a hajkurászás az alattomos ellenség ellen. Ámde az ördögbe is, mindenütt kutatnak, vizslatnak, csak az ólomban nem! Hogy is ne? Majd nagy kérdezősködések a szaktársaknál, valódi és valódiatlan szaktekintélyeknél, segédkönyveket és szaklapokat forgatnak, próbálkoznak, kísérleteznek és mentől többet kutatnak, keresnek, annál sokfélébbé válik az oknak gyanítása. És mindig tovább és távolabb tévelyednek el. Míg aztán végül — amikor már minden kötél szakad — mégis csak az ólmon akadnak meg. Hát igen, az ólom: ez a nagy kérdőjel! Mi is tulajdonképp az ólom, miért betegszik meg, miért mond csődöt? Csak kevesen tudnak erre választ adni, valóban úgy van: a legkevesebb nyomdász ismeri ólmát, a legfőbb elemét, amellyel él és hal. Nem ismerik az összetételét. Hát az ólom — no hát: ólom! Végül is észhez térnek, elküldik a beteg sorokat a nagynehezen kinyomozott ólomdoktorhoz, akinek azután nem igen esik nehezére megállapítani, hogy a szegény ólompáciensnek mindenekelőtt pihenőre, alapos vértisztításra és bőséges porciónyi erőtakarmányra van szüksége. Az egész szedőgépüzemnek vére túl van erőltetve, kíméletlenül leerőtlenítve! Hogyan is keringjen az helyesen? Ugy van az, akár az embernél, akinek a rossz vér rontja az anatómiai szervezetét. Ép ily romboló hatással van a fém a mechanikai testben. No már most: a tapasztalt szakember arra int bennünket, hogy nincs olyan idő, amikor nem kell ápolni az ólomot. Mindig ellenőrzés tárgya kell, hogy legyen. Te, szedő, bármilyen ügyes is vagy, ne légy az ólomnak mostoha apja! Idejekorán erősítően támogatni kell azt, hogy kifogástalan legyen a géped, hosszúéletű a matricád, szép orcájuk is legyen nekik, könnyed legyen az öntésed, jó az öntésterméked, általában kellemes a munkálkodásod. Vigyázz a fémedre, még pedig minden időben. Tudd meg egyszersmindenkorra, hogy

GÖTZL LIPÓT **sidol** VEGYÉSZETI GYÁRA

BUDAPEST

VII, CSEREI UCCA 14. SZÁM. TELEFON: Z. 66-86 ÉS Z. 68-27

Ajánlja elsőrangú gyártmányait, melyek ma már a legszélesebb körben vannak elterjedve s általában közkeveltségnek örvendenek. A cég régi fennállása és közismertsége garancia arra, hogy gyártmánya a legkényesebb igénynek megfelel

Kun M.: Gyógy- és vegyszervállalatok nyomtatványairól c. cikkéhez. Tervezte: Herschkovits Dezső

Richter Gedeon **vegyészeti gyár rt**

Budapest X. Telefon: József 464-63 és 464-69

Tervezte:
Horváth Ferenc

Az ólom: vére a nyomdának!

Európa ólomtermelő és tömöntő fölszereléseket gyártó vállalatainak egyik leghíresebbje: a nürnbergi Kemperwerke kiadásában megjelenő „Der Stereotypour“ című szaklapból vesszük az alábbi sorokat, amelyek szerzőjéül Sepp Wundsammer (Köln) van feltüntetve. A szerző igen érdekesen irányítja a nyomdászszakemberek figyelmét az ólomra, amelyet a legtöbb helyen elhanyagolnak.

„Aki már jó egynéhány éve morzsolta le munkanapjait egy szedőgépteremnek nevezett ólombányában, az nemcsak tud, annak nemcsak szabad, hanem kell is néhány tapasztalatból származó igazmondással szolgálnia. Még pedig intellemmel párosultan. Főként pedig olyannak szabad ezt tennie, aki szüntelenül bíráló szemmel észlelte az ólomnak kezdő, közbenső és végső hatásait.

Legyünk csak őszinték: nagynak és túlszárnyalhatatlannak véli magát a gépszedő, aki ért az emeltyúk és fogantyúk mozgatásához, a különböző fajtájú „Störungokat”, a vadászkutya szimatjával ki tudja szaglászni, sőt azokat ki is tudja küszöbölni, aki annyira ért a matricáknak a tárákból való kiűzéséhez, hogy a néző szemeiből bámulatában a könnyek potyognak... Azonban nincs joga, hogy magát fölülmúlhatatlannak vélje. Még nem érett meg, mert egy helyen csúnyán hanyagolta el magát: az ólom a számára a legtöbb esetben hekuba, mellékes dolog! Számára az a fontos, hogy folyik és önt! Be azzal a tuskóval, befelé vele a kazánba! És ha az ólom elkezd kocsonyásodni, akkor csavarjuk csak föl a gázszerkezet csapjait, az ebadtát, hisz arra való az! Még pedig annyira, hogy a folyékony ólom tükrén a kolbászhártyácska a nagy forróságtól szívárványszerűen kékülni, zöldülni és sárgállani kezd. Akkor az öntésnek okvetlenül sikerülni kell! Ehhez még mindennap ugyanaz az ólom — ijesztő végtelenségében! Soha nyugalmat, pihenőt nem nyújtva neki. Mintha az az agyonzaklatott ólom sohasem bomló rádium volna. No, hiszen az a szedőgépbeli szegény, kizsákmányolt ólom! Azonban a tapasztalat embere jobb belátásra int.

És vígan tovább olvasztanak! De nemsokára porzik a gépezetből, mint valami malomból, a még nem is nagyon öreg matricák seprűnyélyszerűen spíszelnek, a sorkép porózussá válik, akár a tilisiti sajt, a sortestek végelgyengülnek, akár a fogatlan aggastyánok megsteinachosításuk előtt, úgy, hogy a legcsekélyebb nyomásra — az a gyönyörű könnynyomdász művészet pedig, sajnos, csupa ilyen spízses nyomásokból áll — térdükbe zsákosodnak. És a forma között összetöredeznek. Ami azután még a legtürelemesebb gépmestert is nagy dühbe tudja gurítani! További hatás: a szedőgép pumpái sercegve kudarcot vallanak és helytelen időben pottyannak a cilindercsőbe. Az anyagot hátul hoz-

zák ki fröcskölve, ahelyett, hogy elől adnák ki. A kazánólmom felületén tartós a kocsonyásodás és az iszap: a salakkanál akcióba lép! Kifelé a salakot! Hiszen az nem lehet egyéb, mint szemét. De, kedvesem, tudod-e, mi az? Antimon, bizony! Antimon, ami folyton önállósítani akarja magát, mert szövetséges társa, a cinn, az olvasztást halálra megúnva, már régen kiment a kéményen. Ezért kocsonyásodik olyan szomorúan az antimon a kazán felületén. A szedőcske pedig ártatlannul így vélekedik: „Ez a fránya ólom ma sehogy sem akar fölmelegedni!” Ezért, akárcsak Zeus kolléga, harcosan újból tüzet gerjeszt a kazán alatt, egyre többet. A bomlás, a gyengülés pedig egyre jobban terjed.

Amíg azután egyszerre mégis csak sejteni kezdik, hogy úgy látszik, valahol valami baj van. De persze semmi esetre az ólommal; nem lehet az máshol, csak a gépezetben! Természetesen! Nosza, megindul a hajkurászás az alattomos ellenség ellen. Ámde az ördögbe is, mindenütt kutatnak, vizslatnak, csak az ólomban nem! Hogy is ne? Majd nagy kérdezősködések a szaktársaknál, valódi és valódiatlan szaktekintélyeknél, segédkönyveket és szaklapokat forgatnak, próbálkoznak, kísérleteznek és mentől többet kutatnak, keresnek, annál sokfélébbé válik az oknak gyanítása. És mindig tovább és távolabb tévelyednek el. Míg aztán végül — amikor már minden kötél szakad — mégis csak az ólmon akadnak meg. Hát igen, az ólom: ez a nagy kérdőjel! Mi is tulajdonképp az ólom, miért betegszik meg, miért mond csődöt? Csak kevesen tudnak erre választ adni, valóban úgy van: a legkevesebb nyomdász ismeri ólmát, a legfőbb elemét, amellyel él és hal. Nem ismerik az összetételét. Hát az ólom — no hát: ólom! Végül is észhez térnek, elküldik a beteg sorokat a nagynehezen kinyomozott ólomdoktorhoz, akinek azután nem igen esik nehezére megállapítani, hogy a szegény ólompáciensnek mindenekelőtt pihenőre, alapos vértisztításra és bőséges porciónyi erőtakarmányra van szüksége. Az egész szedőgépüzemnek vére túl van eröltetve, kíméletlenül leerőtlenítve! Hogyan is keringjen az helyesen? Ugy van az, akár az embernél, akinek a rossz vér rontja az anatómiai szervezetét. Ép ily romboló hatással van a fém a mechanikai testben. No már most: a tapasztalt szakember arra int bennünket, hogy nincs olyan idő, amikor nem kell ápolni az ólmot. Mindig ellenőrzés tárgya kell, hogy legyen. Te, szedő, bármilyen ügyes is vagy, ne légy az ólomnak mostoha apja! Idejekorán erősítően támogatni kell azt, hogy kifogástalan legyen a géped, hosszúéletű a matricád, szép orcájuk is legyen nekik, könnyed legyen az öntésed, jó az öntésterméked, általában kellemes a munkálkodásod. Vigyázz a fémedre, még pedig minden időben. Tudd meg egyszerűs mindenkorra, hogy

minden olvasztófolyamat veszteséggel jár. Ez törvény! Ez az átolvasztódás naponta megy végbe, gyorsan, sajnos, igen gyorsan múlik-tűnik az ólom főereje: az ifjúsága elillan, elpocsékolódik, azután verekedhetsz, küzdhetsz a torz ólomronccsal. Legyetek tehát saját érdeketekben is a jövőben jobb kezelői, lelkesebb ápolói az ólomnak!

A tapasztalat embere azonban még tovább int. Rendszeresen, körülbelül félévenként a túlelhasznált ólomot új erővel kell felfrisíteni, újjáélesztő pótlóértékek alakjában. Jól értsétek meg: kell, muszáj! A cinn, a lágýólm és a kemény antimon között ez a közvetítő igen érzékeny és illó. Az antimon fémpajtásának, a cinnek elvesztése után a maga útján halad és — mint már előljáróban mondtam — duzzogva, kötelességével nem törődve, a kazán felületén úszkál. A szorgalmasan merítőkanalazó szedő pedig, mint értéktelen salakot, egyszerűen a szemébe dobja. A gépnek ólomvérét ilyen módon szántsándékosan rontják.

A tapasztalat embere azonban még tovább is int. A könyvnyomtató tüzes kézírással írja be a főkönyvébe: Aki tömöntödéjében, mindenekelőtt pedig szedőgép-üzemében nem fordít kellő figyelmet a fémére, legyen az a vásárlás alkalmával, vagy pedig annak további feldolgozásánál, a saját üzemének gazdaságossága ellen igen nagyot vét. Szinte feltűnő már, mekkora az elhanyagolás a tömöntödében és a szedőgépüzemben és mekkora az irodának a vásárláshoz való hozzá nem értése ólom dolgában. A munkáltatónak pedig hadd mondjam: egymagukban a nagyértékű gépek, a jóminősítésű gépszedők, tömöntők és galvanoplasztikusok sem tudnak kifogástalan munkát végezni, ha nem egyike a legfontosabb szükségleteknek az, hogy az öntőkazánban jófajta fém legyen. A fém megválasztásánál pedig a legfontosabb ne az ára legyen, hanem az eredeti ötvény jó minősége. Ha valahol igaz az a régi szólás, hogy a legdrágább dolog végül mégis csak a legolcsóbb, akkor ez a könyvnyomdai ólomra vonatkozóan nagyon is bevált.

Nagyon is helytelen volna, ha valaki takarékoskodás okából vagy vélt furfangból önmaga ötvényezné össze a fémet. Minden található, lehetséges, főként lehetetlen ólom-limlom, a tisztos zeigláda tartalma, klisétalpak, cinnkatonák, cinkmaratások, sörkancsófödelek és — ami már szintén előfordult — tetőcsatornák maradványai felhasználásával olyan fémet kotyvasztunk össze, amely azoknak a kívánalmaknak, amiket a gép igényel, sehogyan sem felelnének meg. Az ólomnak öntésre érett használhatóságáig számos tisztító procedúrára volna szükség, ezek pedig mindig újabb veszteségekkel járnak. Ezek a veszteségek pedig illuzóriussá tennék a szándékolt takarékoskodást. Ezért a tapasztalat embere arra int, hogy jobban és olcsóbban kapja meg az ember a készen ötvényezett fémet az ólomkohászati cégtől. Ott megvan a biztosíték arra, hogy nemcsak tiszta részekkel, hanem helyes arányban is ötvényezték azt. Tehát ne ötvényeztetek maga-

tok a bódében! Az úgynevezett krecnire nagyobb figyelmet fordítsatok, mert abban még sok erő van, amit a kohó szépen ki tud lúgosítani.

Az első helyen szereplő fémkérdés mellett a fűtés kérdése is igen fontos. Ebben a tekintetben persze lehetetlen olyan tanáccsal szolgálni, amelyik minden-hová érvényes volna. A helyi viszonyok, mindenekelőtt az óránkénti, a naponkénti ólomforgalom, a pilanatnyi ólomösszetétel igen fontos szerepet játszik. A fém és a hőgazdaság testvéri szövetségben vannak egymással. Nyomorék fém töméntelen hasztalanul elpocsékolta fűtőerőt nyel el. A gáz természetében rejlik az, hogy könnyed kezelhetősége folytán durva elhanyagolások történnek. És minden túlzott hőfogyasztás bizony szükségtelenül terhelő kiadási pont az összszámlában, úgy a fölöslegesen megfizetendő köbméterek tekintetében, mint a fémet és anyagot pusztító további következményes jelenségek szempontjából.

Még egy további intellemmel szolgál a tapasztalat embere: a legtöbb üzemben igen kevés a forgó ólom! Amint az acélnak, vasnak időnként pihenni kell, úgy kell az ólomnak is! Ezt pedig nem teheti, ha kevés van belőle az üzemben. A tömbök átöntése az első veszteségi stáció, a második a gépben való átolvasztódás. Hogy itt az elerőtlenedés mérőföldcsizmákkal halad, azt nem is kell mondani. Nyomatékkal mondom: Sok legyen az ólom a szedőgépüzemben! Nehogy sok improduktív, veszteséget okozó munkát kelljen végezni. Ha még az időről-időre szükséges erőpótló anyagokat is jól összekeverten készen vásároljuk, akkor az üzemen belül való ólomtisztítás még mindig hátra van, mint szükséges rossz. Fémünket tudniillik a legjobb ötvényezés dacára is időnként tisztítani kell. Azonban ezen a téren is érthetetlen módon, szintén nagyon sokat vétkeznek. Ez a munka éppenséggel nem mondható kellemesnek. Elvégzésére leginkább segédmunkást használunk, aki azonban sohasem lehet meggyőződve munkájának fontosságáról, minthogy nem neki kell a továbbiakban is feldolgozni a fémet. Ránézve az lesz a legfontosabb, hogy minél előbb legyen kész ezzel az egészségtelen és kényelmetlen munkával. Hogy a tisztítás könnyebb legyen, szükséges, hogy az olvasztás előtt alaposan eltávolítsuk az olvasztandó anyagból a szemetet, papirost és egyéb piszkot. A még mindig ólmot tartalmazó szemetet és a még mindig ólomtartalmú krecnit pedig utolsónak olvasszuk át. Ennek a tulajdonképpen olvasztófolyamat előtti kiválogatásnak értéke van, nem is egyedül a dögletes bűznek megakadályozása céljából.

Végezetül pedig: aki az ólom vásárlásánál, mennyiségénél, minőségénél, gondnélküli továbbkezelésénél — akár fölhasználásáról, akár tisztításáról, akár pedig a föltétlenül szükséges ólomfelfrissítésről legyen szó — takarékoskodik, az nem gondolkozik gazdaságosan. Az ólom: vére a nyomdának, a mechanikai testnek éltető, mozgó, lüktető eleme! Ford.: r. a.

Nem egységes a mai művészet

Az ember megismeréseiben mindig az egyszerű formulák felé hajlik. Szereti lehetőleg egy mondatban megfejteni összes problémáit. Innen a politikai jelszavak nagy és egyedüli sikere. Innen van, hogy jelszavakkal tömegeket lehet megmozgatni, mindaddig, amíg a jelszó el nem kopik. Am az igazságok, az emberi nem mai fejlődési fokán, sajnos, soha sem oly egyszerűek. Azaz: végértelemben minden visszavezethető egyszerű alapigazságokra, de ezek az alapigazságok túlságosan koncentráltan rejtik a tápláló magot, tehát végeredményben üresek.

Ugyanez vonatkozik tudományos tanokra. És a tudomány világában csakúgy népszerűsíthetők, szinte demagóg eszközökkel, bizonyos egyszerű formulák, ezeknek ugyanakkora a keletje a tudományt művelő tömegek között, mint a politikai jelszavaknak a választók tömegében. Ha az ember az élet jelenségeit magyarázni akarja, általános sikerre csak akkor számíthat, ha egyetlen kézzelfogható formulára tudja szorítani magyarázatát.

Népszerűtlen feladatra vállalkozom tehát, ha a művészet mai helyzetéről igyekszem egyet-mást megállapítani és ha megállapításaim nem fejezhetők ki egyetlen jelszóban. Roppant egyszerű volna azt mondani: a mai képzőművészet egyenlő az „új tárgyilagossággal”. Mily kitűnően volna ez összeegyeztethető egyéb modern életjelenségekkel! A technika óriási mértékben haladt és leköti az ember minden érdeklődését, táplálja becsvágyát és fantáziáját. A háború utáni ember megveti az érzelmeket, neki kemény, egyszerű, világos tettek kellene, ezért művészete is kemény, egyszerű és világos, érezteti a technika szellemét. A mai ember realista, fokozottan benne él a létért való küzdelemben, ezért művészete is realista, valóságábrázoló a legvégletesebb mértékben. Ha emellett létezik absztrakt (konstruktivista irányzat) is, úgy ez ismét csak a technika tiszteletére vezethető vissza. Konstruktivista festészet egyenlő a technika funkcióinak, hatóképességének, kifejezőerőinek ábrázolásával.

Ugy-e, ez egészen egyszerű? Ugy-e, ilyen magyarázat mellett látszólag megoldódik az egész legmodernebb művészet rejtélye? Különösen a grafikus fogja ezt érezni, aki egész munkájában a tárgyilagosságra, egyszerű, de erős kifejezésre, a lényeg szuggesztív kifejezésére törekszik. Tudjuk, hogy a ríkító tarkaság, a hajlított sorok, a széttördelt szövegek ideje elmúlt. Most rögtön áttekinthetőn csoportosíthatjuk a blokkbetűs vagy hasonló formájú egyenes, zárt sorokat. A legújabb irány kerül minden dísz, minden nem lényegeset, ezért még a nagy betűt is elűzi és egyetlen díszre a bekezdést vagy befejezést hangsúlyozó kör vagy kocka, meg a síma lénia. A kifejezően tor-

zított rajzot (a reklámgrafikában) felváltja a fénykép behelyettesítése stb.

Sajnos, a helyzet mégsem ilyen egyszerű. A művészet képe sokkal bonyolultabb, minthogy egész szellemi életünk nem oly egységes. Maga a tárgyilagosság hangsúlya sem oly szimpla jelenség, mint amilyennek látszik. Először is figyeljük meg, hogy akik ma tárgyilagosaak akarnak lenni, annyira azok, oly túlhajtottan, oly misztikus vallásossággal, hogy az már rég nem tárgyilagosság. Hány körutat kell megtenni, míg az ember ehhez az „egyenes úthoz” eljut! Csak utalok arra, amit minden nyomdász tud, hogy az állítólag kizárólagosan gazdaságosságra, célszerűsége törrő konstruktív nyomdai grafika kivitelében gyakran mennyivel költségesebb és körülményesebb a bővebb eszközökkel dolgozó, díszesebb régebbi grafikánál. Itt tehát a gazdaságosság, mondhatjuk, csak erkölcsi igazolása ennek az állítólagos tárgyilagosság-kultusznak, éppen úgy, mint ahogy például a szecesszió-korabeli iparművészet éppen ellenkezőleg azzal igazolta művészi voltát, hogy — drága. Pedig sok szecessziós giccses olcsóbban állítottak elő az egyéb gyári árunál.

És még valami: ez a mai állítólagos realizmus nem is olyan realista. Nézzük csak, hogy egyetlen példát említek, a fényképmontázst. Csak nem lehet azt mondani, hogy a fényképmontázs valóságábrázoló! Bortnyik frappánsan szép Biró-nyomda prospektusa egybeszerkesztett fényképvágásaival csak nem realizmus? Hát így néz ki a Biró-nyomda a valóságban? Nem inkább a sokoldalú munkának valóságmozaikokból egy a valóságnál magasabb síkba való emelését jelenti ez a fényképösszeszerkesztés? Maga a fényképnek a grafikai elemmel való egybeházasítása már olyan irreális valami, ami éppen az eszközök meglepő különműködésével hat.

Nem, a mai ember nem realista, még az sem, aki ebben az egy bizonyos stílusban dolgozik, akire ez a stílus gyakorolja a legerősebb hatást. Legföljebb azt mondhatjuk, hogy van egy vékony ér, mely tényleg lehetőleg tisztán realista. De csak vékony érről van szó a jelenségek széles folyama mellett. A mai ember egy sokkal nagyobb csoportjára vonatkozik inkább az, hogy a valóságélményt túlhangsúlyozva átcsap egy álomélménybe és kísértetiesen keveri a valóság töredékeit az álomélet fantasztikus szabadságával.

Mondhatjuk, és így közelítjük meg a legjobban a valóságot, hogy az „új tárgyilagosa” stílus legalább két fő áramlatra oszlik: egy szárazan tárgyilagosa és egy valóságot valóságtól elszabadulttal keverőre. Emellett azonban él és hat még sok más áramlat is, és ez az a mozzanat, melyet nem szabad letagadnunk. A nyáron láttam a müncheni modern német képző-

művészeti kiállítást, mely mindent magában foglalt, az absztrakt végletek kivételével (München Németország legkonzervatívabb gócpontja). Amit itt láttam, megerősített tapasztalatomban, hogy egységes művészetről ma kevésbé lehet beszélni, mint bármikor. Mert az új tárgyilagos irányzatnak szinte már lealkonyodott. Talán előretör az az áramlat, melyet szürrealizmusnak neveznek és melynek megjelenési lényegét fentebb mint „keverést” vázoltam. Amellett meglepően viruló életet él az impresszionista hagyomány, talán aktívabb erőktől fűtötte, lendületesebb, erősebb színű formában mint azelőtt. És az expresszionizmus különböző áramlatai sem haltak meg. Sőt. Nemcsak a régi expresszionisták maradnak meg lényegében a megkezdett úton, de a fiatalok közül is igen sokan lázas zaklatottságban, tépettségben, ideges túlfűtöttségben látják az élet jelenségeit. A giccses irányokról amellet nem is akarok szólni. Ezek élnek elpusztíthatatlan szívóssággal a maguk életét csakúgy, mint nálunk a Műcsarnokban.

Nem lehet tehát mondani, hogy a mai kornak egy művészete és egy szellemi iránya volna csak. A különböző áramlatok egymás mellett tenyésznek, egymásba folynak, egymást táplálják, egymást kiegészítik és módosítják. Mindig fölmerül új meg új jelenség, de a régiekből csak kevés pusztul el. Korunk jellege még mindig a sokféleség és ezzel számolnunk kell. Számolnunk kell azzal, hogy például az „új tárgyilagosság” csak látszólag egyetlen és győzedelmes áramlat. Nagy sikerét jelszavai könnyű bevezetőségének, roppant szemléletességének köszönheti. De ott, ahol a szellemi élet eredő erői kavarnak, a művészi alkotók körében, sok más lehetőség is van jelen. Ezért meggyőződésem, hogy az „új tárgyilagosság” minden egyszerű értéke mellett csakúgy látszólag egyhamar lejárhatja magát és csak úgy meg fog maradni továbbra is, mint divatos elődjei. Csak a fölületes szemlélő számára egységes a mai művészet, a mai szellemi élet képe.

Rabinovszky Mária

Az én első szedésem

Azt hiszem, nem szükséges megemlítenem, hogy mielőtt nyomdász lettem, fogalmam sem volt nyomdáról, betűről, sajtóról. Falusi gyermek voltam s nem volt módomban, hogy a nyomda ördögös mesterségébe, boszorkánykonyhájába bepillantassak. Megelégedtem tehát azzal a tudattal, hogy az iskolakönyveimet Bagó Márton és fia nyomtatta, de hogy hogyan nyomtatta... hát csak nyomtatta.

Iskola után pajtásaimmal inkább a falusi templom mellett labdázással és métázással veszélyeztettük a járókelők szemévilágát és testi épségét s ez a sporttudomány annyira lefoglalta minden időmet, hogy holmi haszontalan más tudományok megismerésére vagy elsajátítására nem is jutott belőle.

De nem is hiányzott. Az iskolában eltöltött napi pár óra és az azt követő gondtalan, gaminos életmód teljesen kitöltötte azt az életcélt, amelyet magamfajta falusi gyermek magának elképzelt.

A mindenség végtelen országútján azonban feltartóztatatlannul gördült tovább az idő kereke s mint minden szép álmoknak, úgy az én gondtalan, könnyű suhanckoromnak is vége szakadt egyszer.

Ha jól emlékszem, úgy kezdődött, hogy édesanyám Miskolcon, ahol éppen átutazóban volt, Forster Rezső nyomdája kirakatában egy kis plakátot látott, amelyen az állott, hogy: Nyomdásztanonc fizetéssel felvétetik. Polgári iskolát végeztek előnyben.

Felcillant az örömtől az édesanyám szeme, hogyne, hisz ez egészen az ő fiára (már mint reám) van szabva. Bement a nyomdába s ott Forsterrel és Ludvig faktorral szépen eligazítottak mindent, úgyhogy én rövid megbeszélés után — in contumaciam — felvett és legújabb rekrutája lettem Gutenberg népes hadseregének.

Harmadnap aztán személyesen vonultam be a nyomdába. Ludvig faktornál jelentkeztem, aki elég nyájasan fogadott s mindjárt kitért a formalitásokra.

— Hova való vagy, fiam? — kérdezte.

— Polgárra, kérem szépen! — feleltem.

— Hát ott is van már polgári iskola?

— Hogyne, kérem, ott minden iskola polgári, akár csak Miskolcon miskolci.

— Hja úgy? — nevetett. — No mindegy. Amint látom, elég derék fiú vagy, hát csak légy szorgalmas, jó nyomdász, még sokra viheted. Országgyűlési képviselő, esetleg miniszter is lehetsz, mert nyomdász előtt minden pálya nyitva áll.

Aztán elvezetett az egyik szekrény mellé azzal, hogy ismerjem meg a szekrény beosztását.

Hát ez elég gyorsan ment. Nem telt bele pár óra s már jelentettem, hogy ismerem a szekrényt. Tessék kikérdezn.

A vizsga sikerült, mire egy félig rozsdás szedővasat (magyarul: vinkel) kaptam, hogy próbáljak valamit szedni. Igen, de hogyan? Kérdezősködni nem mertem,

LUTZ EDE ÉS TÁRSA

LAKK- ÉS FESTÉKGYÁR RT

KÖNYV- ÉS RÖPINTŐMŰVÉSZET

FESTÉKEK

ELSŐRANGÚ MINŐSÉGBEN

BUDAPEST VII, ÖRNAGY U. 4

nehogy eláruljam, hogy dunsztom sincs a szedéshez, inkább szemem sarkából figyeltem, hogy mások hogy csinálják. Mikor már azt hittem, hogy eleget láttam, elkezdtem szedni, még pedig azt, hogy „Miniszter is lehetek, mert nyomdász előtt minden pálya nyitva áll.” Örömem határtalan volt, amint vinkelemben a betűk szépen egymás mellé sorakoztak s jóleső érzéssel állapítottam meg magamban, hogy a nyomdászat milyen dicső mesterség s hogy milyen ügyes és értelmes fiú lehetek én, ha ilyen hamar elsajátítottam a betűszedés nemes tudományát.

Persze erősen fúrta az oldalamat, hogy első szedésemet nyomtatásban is lássam, azért óvatosan odalopódtam a lehúzópréshez, a vinkelben levő szedést befestékeztem s egy darab tiszta papirosra ujjammal lenyomattam a szöveget. Kipirulva az izgalomtól, mohó sietséggel kezdtem olvasni.

De nem jutottam el a második betűig se, mert valami értelmetlenség volt az, ami a papíron maszatos festékkel szemem elé került. Akkor hirtelen azt hittem, hogy az ördög incselkedik velem, vagy a fejemben nincs valami rendben a nagy izgalom folytán.

Nézem a levonatot jobbról, balról, forgatom a papirost minden irányban, de sehogy sem tudom megfejteni, hogy mi lehet az, amit látok, mert ez áll rajta:

... Heuréka!

Resteltem, hogy kérdezősködjek az értelmetlen szöveg megjelenése miatt, mindenesetre elosztottam a fatális szedést, miközben hirtelen ötlettel rájöttem a tévedésre, hogy ellenkező irányból kellett volna kezdenem a szedést. Hát persze, hogy balról jobbfelé rakni a betűket, nem is lehet jó. Nosza hát, kezdjük újra. De most nem csalsz meg, betű komám!

S minthogy rájöttem magamtól a betűszedés fortélyára, nagyobb ambícióval ismét hozzáfogtam a szedéshez, de most már jobbról balfelé.

Hogy korai örömöm ne legyen teljes, most meg az volt a baj, hogy a betűk alig akartak egymás mellett megállni, folyton lepotyogtak s ezért a vinkelt ferdén kellett tartanom, amitől viszont a kézcsuklóm fájt meg s így a szedés nehezen ment. Persze, ha balkezes volnék s balkézrel raknám a betűket, sokkal könnyebb lenne. Lám, így bosszulja meg magát a szülői rossz nevelés. Szüleimnél ha a levest bal kézzel akartam enni, rendszeren ráütöttek a kezemre. Így aztán teljesen megszoktam jobb kézzel végezni minden munkámat. De most utólért a nemezis. Es ezt az én drága szülőimnek köszönhetem.

Majdnem elsírtam magam, hogy így az egész jövőmet, sőt a miniszterséget is rombadölni láttam, amikor Ludvig odajött hozzám megnézni, hogy mi lehet az, amibe úgy beleizzadtam. A faktor egy tekintetet vetve a vinkelemre, félig nevető, félig korholó ábrázattal magyarázta, hogy a betűket balról kezdem jobbfelé rakni, mert így csak a héber szöveget szedik. Erre a magyarázatra majdnem elszédültem. Hát me-

gint ott vagyok, ahol az a bizonyos mádi atyafi. Zsebemben a fatális lenyomattal, kvázi biztosra vettem, hogy a faktor ezúttal téved, azért bátran megszólaltam:

— Az nem lehet jó, kérem, mert így már megpróbáltam és egész zagyvalék jött ki belőle.

Nem akartam ellenkezni vele, de igazam tudatában s hogy tévedéséről meggyőzzem, megmutattam neki az első szedéséről készült levonatot s amint elolvasta, elnevette magát.

— Hát persze, ha megfordítva szeded a betűket, megfordított lesz a szedés is.

— Hát akkor mit csináljak, kérem?

— Szedjél tovább úgy, ahogy először kezdted s csak arra vigyázz, hogy a betűkön levő apróka bevágások kifelé fordítva, szépen egymás mellé kerüljenek, mint valami kis csatorna s akkor meglátod, nem lesz semmi baj.

Habár magamban még kissé tamaskodtam, hogy a dolog ilyen egyszerű lehet, szót fogadtam a faktornak s amint kész voltam a szedéssel, befestékeztem s ujjaimmal levonatot csináltam belőle, majd érthető izgalommal olvastam: Miniszter is lehetek, mert nyomdász előtt minden pálya nyitva áll.

Tudok már szedni!... Tudok már szedni!

... Heuréka!

—bőke—

KURCZ
és
LAJTA

FOTOCINKOGRAFIAI
MŰINTÉZETE
BUDAPEST,
VIII., VIG-UTCA 3

TELEFON: J. 353-15

NYOMDAESTÉKGYÁR

SCHMIDT
TESTVÉREK
B U D A P E S T

GYÁR ÉS KÖZPONTI IRODA:

RÁKOSPALOTA
PÁZMÁNY U. 21

TELEFON: AUTOMATA 952-85

● SÜRGÖNYCÍM:

FARBENSCHMIDT BUDAPEST

236

Régi egyházművészeti kiállítás

A Szent Imre év alkalmából rendezett nagyszabású egyházművészeti kiállítás nemcsak sokfelé ismertetett ötvös-, textil- és szobor-anyagánál fogva jelentett érdekes eseményt, hanem igen fontos részét képezte a bemutatott illusztrált könyvek csoportja is. A magyar könyvtárak nem bővelkednek ugyan a korai és késői középkor e gyönyörű alkotásaiban, hiszen a századokon keresztül dúló háborúk, a török hódoltság stb. részben elpusztították, részben szétszórták világhírű fejedelmi és főpapi és bizonyára jelentékeny szerzetesi könyvtáraink anyagát s ennek folytán a hasonló forrásokból táplálkozó szerencsésebb külföldi könyvtárakkal a mi gyűjteményeink nem vetekedhetnek. A Nemzeti Múzeum és az Egyetemi Könyvtár kéziratgyűjteményei mégis tartalmaznak néhány szép és fontos miniatúrák kéziratot és ezek egy részének bemutatása a könyv- és művészetkedvelő közönség számára igen nagy értékű volt, annak ellenére, hogy a kódexek összeválogatása nem történt teljesen kielégítő rendszerességgel.

A kiállítás kézirat-anyaga két csoportba oszlott. Egyikbe a külföldi eredetű, idegenben írott és illusztrált kódexek tartoztak, a másik részt az amannál sokkal jelentősebb magyarországi darabok képezték. Feltűnő hiányok különösen az első csoport anyagánál mutatkoztak, amelynek összeállításánál még csak hozzávetőleges teljességre sem törekedtek, így könyvtáraink egyetlen olasz kéziratát sem állították ki, noha a Budapesten levő darabok között olyanok vannak, mint pl. az Egyetemi Könyvtár szép XVI. századi velencei Danteja. A bemutatott kéziratok azonban szerencsére ezen hiányokért is bőségesen kárpótlak. Időrendben legkorábbi volt közöttük az Egyetemi Könyvtár pompás görög evangéliuma, a X. századi bizánci könyvfestés jelentős alkotása, amelynek négy egész oldalas miniatúrképén az evangélisták alakjai láthatók. Az érett középkor német miniatúrművészetét egy értékes XIII. századbéli zoltároskönyv képviselte, két nagy miniatúráján Krisztus életének jeleneteivel. A kiállításon a Feltámadást és az asszonyokat Krisztus üres sírjánál ábrázoló képek voltak láthatók, amelyek a kor német könyvfestészetének bizánci kapcsolatairól tesznek tanúságot. A középkori könyvfestés klasszikus hazájának, Franciaországnak művészetéről egy Szent Lajos francia király idejében, a XIII. század derekán készült kis biblia adott fogalmat, amelynek finom, kis miniatúrái a szokásos két hasábon írt szöveg között foglalnak helyet. E francia Bible historiée-típus hatását mutatta egy ugyancsak XIII. századi nagyobb méretű német biblia is.

A XVI. század oly jelentékeny olasz, cseh és francia miniatúr-művészetének, sajnos, egy példáját sem mutatta be a kiállítás, ehelyett azonban néhány szép da-

rab ismertetett meg az illuminált kéziratok utolsó virágzó korszakának, a XV. századnak alkotásaival. Ezek közül a legfontosabb volt két francia imakönyv a XV. század végéről. Egyik Jean Bourdichonnak, a XV. század végén és a XVI. elején működött híres toursi miniaturnak egy követőjétől származik és hat egész oldalas kép mellett számtalan iniciálét és gazdag ornamentális lapszéli díszet tartalmaz, a másik ugyane kor nem kevésbé nevezetes bourges-i mesterének, Jean Colombenak műhelyében készült és az előbbinél még sokkal gazdagabb, amennyiben 35 lapnagyságú miniatúra, a kalendáriumi részben a hónapok allegóriái, egy sereg iniciálé és keret-ornamens díszítik. Németalföld gazdagon virágzó XV. századi könyvfestészetével egy imádságoskönyv (Horae Beatae Mariae Virginis) ismertetett meg, amelynek pompás díszítése a brüggei Simon Bening körében, vagy műhelyében keletkezett. A lényegesen jelentéktelenebb németországi alkotásokat egy Hymnarium képviselte, ennek miniatúrái német és németalföldi metszetek nyomán készültek. Különös érdekessége e kódexnek, hogy másolója és festője nő volt: Margareta Scheiffatz nevű apáca, aki a kötet 135. oldalán önmagát is megfestette, a nevét tartalmazó mondat-szalaggal a kezében. Osztrák, közelebről salzburgi eredetű egy 1450 körül keletkezett szép zoltároskönyv, amelynek a hárfázó Dávid királyt ábrázoló címlap-képe olasz befolyásra mutat.

A külföldi eredetű kéziratok csoportjánál jóval gazdagabb és komplettebb volt a könyvkiállítás magyar része. Néhány sajnálatos hiány ugyan itt is mutatkozott (például hiányzott a legkorábbi magyar miniatúrákat tartalmazó Pray-kódex), de az anyag egészében jó áttekintést adott a magyarországi miniatúra-festészet fejlődéséről. A kiállított darabok között természetesen olyanok is voltak — mint pl. a Corvinák — amelyek nem készültek ugyan Magyarországon, de magyar könyvtárak birtokában voltak és így a régi magyar kultúrkinccs fontos értékét képezik. A magyar kéziratok sorából a legrégebb két, a pozsonyi egyház számára készült misekönyv: egyik a XV. század második feléből való és durva festésű kánonlapján délnémet hatás alatt ábrázolta a keresztrefeszítést az ismeretlen miniatör, míg a másikon, amely a század utolsó éveiben keletkezhetett, a sienai festészet befolyása csillan fel erősen provincializált formákban. XV. századbéli miniatúrfestészetünk egyik fontos irányát mutatja be két, a híres cseh könyvművészet hatása alatt készült kódex. Egy 1403 körül keletkezett szép misekönyv másolója és valószínűleg festője is Nagyszombati Mihály (Michaelis de Tyrustain) pozsonyi kanonok volt, míg a váci ötvöscéh egyházi szerzőjét 1423-ban János mester, a váci püspök minia-

A Magyar Könyv- és Reklámművészek Társasága július 3-ikán tartotta évi rendes közgyűlését, amely elé Naményi Ernő főtitkár a következő jelentést terjesztette :

Mélyen tisztelt Közgyűlés !

Társaságunk működésének csonka esztendejéről számolhatunk csak be. A múlt év végén tartott közgyűlés óta ugyanis csak egy félesztendő múlt el. Igaz, hogy oly gazdag eseményekkel, hogy talán a leglényegesebb időszak, amely társaságunk munkájában följegyezhető lesz. Valóban, kitűzött céljainkat előmozdító oly eseményekről kell beszámolnunk, amelyek társaságunk egész jövő működésének is irányt szabnak. Mindenekelőtt meg kell emlékeznünk arról, hogy f. év januárjában valósította meg társaságunk első ízben az öt legjobb plakát és az öt legjobb reklámyomtatvány jutalmazását. A zsűri elnökségét Végh Gyula tiszteletbeli tagunk volt szíves vállalni és résztvettek munkájában Majovszky Pál tiszteletbeli tagunk, Náday Pál, Naményi Ernő, Rosner Károly rendes és Hermanné Czinner Alice és Mihályfi Ernő meghívott tagjaink. Az 1929. év öt legszebb plakátjának találtatott : Flóra első magyar stearyngyertya- és szappangyár rt., Flóra terpentinszappan plakátja, tervezte : Berény Róbert, a Magyar Ruggyantaárugyár rt. Palma cipősarok plakátja, tervezte : Berény Róbert, a Modiano szivarkahüvelygyár töltőkéz szivarkahüvely plakátja, tervezte : Bortnyik Sándor, Meinel Gyula rt. tea-plakátja, tervezte : Tábor János, Vágó Rezső szénkereskedelmi rt. Igaz mérleg plakátja, tervezte : Bortnyik Sándor. Az öt legszebb

reklámyomtatvány közé soroztatott: Flóris csokoládégyár csomagolása, tervezte : Dankó Ödön ; Kner Izidor újévi kártyája, tervezte : Kozma Lajos ; Biró Miklós rt. fotomontázs-prospektusa, tervezte : Bortnyik Sándor ; a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank affiliációinak naptára és évi jelentése, tervezte : Conrad Gyula ; Stühmer csokoládégyár magyaros csomagolása, tervezte : Jeges Ernő. A bírálóbizottság ezenkívül dicséretben részesítette Balogh Rudolfot, a Budapest széfváros idegenforgalmi hivatala részére készített fényképfelvételeit.

Az elmúlt félesztendő legfontosabb eseménye társaságunk bemutatkozó kiállítása, 1930 április 12-től 27-ig volt az Iparművészeti Múzeum fedett udvarában. Igazgatóságunk, határozatához képest, ezen a kiállításon csupán társaságunk tagjai vettek részt, valamint néhány tagtársunk növendékei csoportos kiállításban. Mielőtt kiállításunk sikeréről számolnánk be, kedves kötelességet teljesítünk, amikor azoknak, akik létrejöttét lehetővé tették, hálás köszönetet mondunk. Mindenekelőtt őszinte hálánkat fejezzük ki Végh Gyula tiszteletbeli tagunknak, aki az Iparművészeti Múzeum helyiségeit volt szíves a kiállítás céljaira rendelkezésünkre bocsátani. A kiállítás rendezésének nagy munkáját első helyen Bortnyik Sándor és Kner Albert tagtársaink voltak szívesek vállalni, ezzel kiérdemelték mindnyájunk elismerését. A kiállítási nyomtatványok közül első helyen kell megemlékeznünk katalógusunkról, amelyet Kner Imre alelnökünk készített el a szokott példás kivitelben ; a katalógus szövegrészét főtitkárunk szerkesztette és Náday Pál, Kassák Lajos, Hermanné Czinner Alice és Kner Imre tagtársaink írták, az egyes művészek névkártyáit, amelyet a katalógusunkhoz mellékelünk, a Hungária nyomda rt. volt szíves elkészíteni. A kiállítás plakátjait Berény Róbert és Bortnyik Sándor tagtársaink készítették s a litográfiai kivitel pedig a Piatnik Nándor és Fiai cég, valamint a Seidner könyvnyomda voltak szívesek vállalni. A kiállítás meghívóját a Biró Miklós rt. készítette és a belépőjegyeket az Astoria nyomra, a felhasznált keretleceket pedig Vágó Rezső úr szállította. Kiállításunk a legnagyobb sikert mutatta fel és őszinte önérettel tekinthetünk azokra az eredményekre, amelyeket e téren elértünk és arra az elismerésre, amelyben úgy a nagyközönség, mint a sajtó részéről részesültünk. Kiállításunk megnyitását a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter Kertész K. Róbert államtitkár, Budapest székesfőváros tanácsát pedig Lieber Endre tanácsnok képviselték. A napisajtó és a szakajtó oly fogadtatásban részesítette kiállításunkat, amelyhez foghatóra az utóbbi esztendők iparművészeti kiállításain nem volt példa. Igaz hálával kell megemlékeznünk a sajtó nagy megértéséről, amelynek értékét növeli az a körülmény, hogy nem elégedett meg a szíveség sugallta méltányos elismeréssel, hanem a lényegbe behatolva,

BERGER ÉS WIRTH

**Kő- és könyvnyomdai festékgyár r. t.
BUDAPEST IX, MÁRTON U. 19**

Telefon: J. 306-35. Táviratcím: Bergwirt Budapest

Gyárt: mindennemű festéket, bármilyen anyagra való sokszorosításra. Hengeröntés

További gyárak: **Amsterdam, Barmen, Berlin, Hamburg, Leningrad, Prága, Rio de Janeiro**
Törzsgyár: **Leipzig**, alapítva: 1813-ban

részesítette kiállításunkat kritikai méltatásban. És e tekintetben az az elismerés, amely egyhangúlag a kiállítás iránt megnyilvánult, a magyar könyv- és reklámművészek magas színvonalának újabb bizonyítéka. De amint a kritikai méltatást rendkívül értékesnek tartjuk, magunknak sem szabad elzárkóznunk az elől, hogy a kiállítás tanulságait levonjuk. Ez pedig kétirányú. Ami könyvművészetünket illeti, ma is még az a helyzet, hogy csak egész kivételes esetekben fordulnak könyvkiadóink jó művészekhez és a művészi kivitelű könyv még mindig nem foglalja el a magyar könyvprodukciónak azt a helyét, amely megilletné. Ezen a téren állandó propagandára van szükség, mert a magyar könyvművészet fejlődése és kialakulása, sőt tovább megyek, mai színvonalának megtartása csak akkor lehetséges, ha könyvkiadóink ezen a téren nagyobb áldozatkészséget mutatnak. A kvalitásmunka, a könyvdísz, az illusztráció és a szedett szöveg harmóniája valóságos fehér holló. A kiállításunkon szereplő könyvek a magyar könyvtermés legjobb példái, de míg kvalitásra ezirányú produkcióink a legkényesebb igényeknek is megfelel, mennyiségre nézve ez a termelés oly csekély, hogy a legnagyobb aggodalommal tölt el könyvművészetünk jövőbeni fejlődése iránt. Különbözik ugyanaz a szomorú eredmény mutatkozott a Magyar Bibliophil Társaság ezidei könyvjutalmazása alkalmával. A jutalmazott könyvek közül nem egy volt, amelynek kiemelése — ha a zsűri nem lett volna a viszonylagosan öt legszebb könyv jutalmazásához kötve — bátran elmaradhatott volna. A könyvtermés állandó színvonalon tartásához nem elegendők oly könyvművészek, akiknek minden egyes munkája a magyar grafika újabb dicsősége, hanem szükség van kiadóink áldozatkészségére és arra a tudatra, hogy a könyv külső megjelenése éppen olyan képviselője kultúránknak, mint belső tartalma. Ami kiállításunk reklámművészeti részét illeti, mindenekelőtt meg kell állapítanunk, hogy úgy a kritika, mint a nagyközönség egyhangú elismeréssel adózott azoknak a nagy eredményeknek, amelyeket művészi szempontból tagtársaink felmutatnak. Legyen szabad azonban nekünk magunknak is megjegyezni, hogy a reklámművészet minden vonatkozásában és minden fajtájában nem vagyunk képesek egyenlő értékű munkákat felmutatni. Bizonyos irányokban nagyszerű művészeink az európai művészet legjavához tartozó munkákat mutattak be, de jellegzetes kifejezőmódjuk szinte olybá tünteti fel a magyar reklámművészetet, mintha jó reklám csakis ily irányban készülhetne. A plakátművészetnek dogmatikusan megállapítható stílusa nincs és mindaz a művészi megnyilvánulás, amely a plakát reklámcélzatát legjobban szolgálja és esztétikai szempontból is a legjobb, a plakátművészetnek egyenértékű tényezője, feltéve természetesen, ha azok az értékek, amelyeket művészi szempontból felmutat, valódiak és komolyak. A magyar plakátművészet művészi felfogása

nem mutatja fel azt a sokféleséget, amely éppen reklámcélzatánál fogva okvetlen szükséges és éppen ezért ezen a téren az egyéni fejlődésnek még tág tere van. Az a mindenki által elismert színvonal, amellyel reklámművészetünk a kiállításon megjelent, azonban még egy körülmény felemlítésére készíttet. Hivatalos és félhivatalos plakátjaink még ma is izléstelenség és művésziatlenség terén vezetnek. Nem beszélünk arról az észszerűtlenségről, amikor egy nagy közlekedési vállalat a Balatonra való kirándulásra egy óriási mozdonyt ábrázoló, különben banális plakátjával óhajt buzdítani, ami éppen a kirándulás legkellemetlenebb részét, a nagy hőségben való utazást van hivatva emlékezetünkbe idézni, de idegenforgalmi plakátjaink túlnyomó nagy része, majdnem összessége — nem beszélünk egyes plakátokul felhasznált gyönyörű fényképfelvételekről — szégyenletes. Minden nyomtatvány, amely a Szent Imre-héttel kapcsolatban eddig megjelent, gyöngébbnél gyöngébb. A dohányjövődék csomagolásai a legenyhébb kritikát sem állják ki. Kiállításunk megmutatta ezeknek a hatóságoknak, hogy hol kell keresniük a magyar könyv- és reklámművészet hivatott képviselőit és oda fogunk hatni, hogy minden ellenséges külső befolyás dacára is ezt az utat megtalálják. Éppen kiállításunk alkalmával kért fel rövid úton Kertész K. Róbert állami titkár, hogy a monzai kiállításra egy kisebb könyv- és reklámművészeti anyagot állítsunk össze. Ennek a kívánságának eleget is tettünk és társaságunk főtájkára személyesen vitte el a kiállítandó tárgyakat Milánóba. Meg kell említenünk, hogy Budapest székesfővárosa a Szent Imre év alkalmából kiírt grafikai pályázat zsűrijébe társaságunkat is meghívta, amelynek képviselőjében Majovszky Pál tiszteletbeli tagunk volt szíves a zsűriben való tagságot vállalni. Nagy örömeinkre szolgál, hogy a három első díjjal jutalmazott pályamű közül kettőt társaságunk tagjai nyerték el és ezúttal is melegen köszöntjük sikerük alkalmával Végh Gusztáv és Fáy Dezső tagtársakat. Rendkívüli fontossága van annak, hogy a grafikai zsűrikben társaságunk képviselője helyet foglaljon, hogy ezáltal módunkban legyen annak a minden iránytól mentes, tiszta művészi felfogásnak érvényt szerezni, amely társaságunk legfontosabb programja és amelytől való eltérést minden körülmények közt és minden szempont hátrасzorításával, a jövőben is igyekezni fogunk megakadályozni.

A közgyűlés a jelentést, valamint a számadásokat elfogadta.

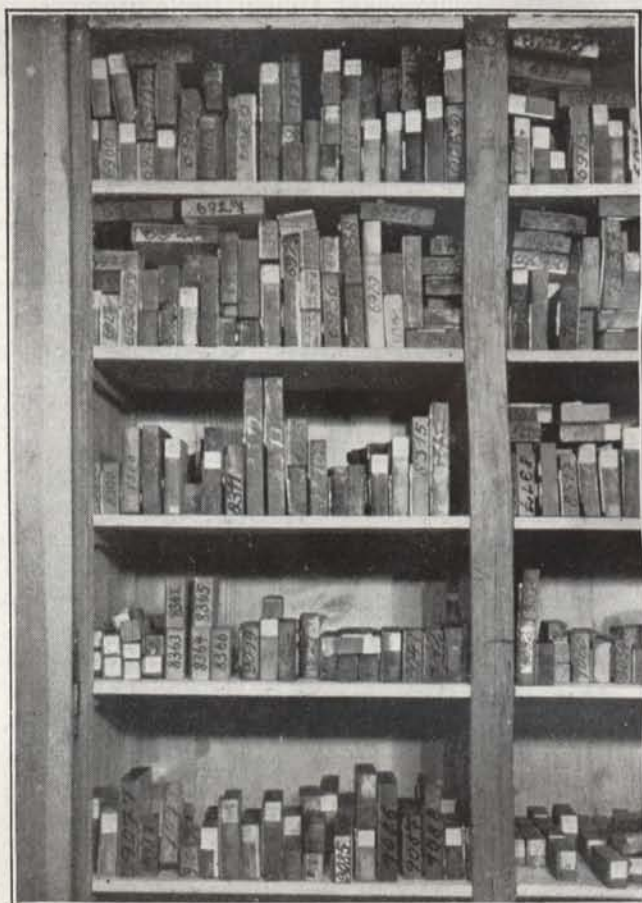
Megválasztotta titkárnak Rosner Károlyt, ellenőrnek pedig Löwy Salamont. A társaság harmadik tiszteletbeli tagjának megválasztotta Nagy Sándort, a modern magyar könyvművészet úttörőjét. A társaság rendes tagjaiul megválasztották a következő grafikusművészeket: Dezső Alajos, Kelen Imre, Major Henrik, Nemes György, Pólya Tibor, gáborjáni Szabó Kálmán (Debrecen), Tábor János.

A klisék helyes megőrzése

1. Ez a kép a klisémegőrzésnek legcélszerűtlenebb módját ábrázolja. A drága dúcok egy ládában fekszenek össze-vissza hányva, megsérülnek és használhatatlenné válnak. Azonkívül ha az embernek szüksége van valamelyik klisére, úgy azt csak a klisé nagymérvű rongálásával s a legnagyobb nehézségek árán tudja megtalálni.

2. Ezen a képen már valamivel jobb a klisémegőrzés. Egy szekrényben állnak a klisék, szép sorjában, számmal ellátva, úgyhogy minden darab könnyen fellelhető. Ezenkívül ha néha előfordul is, hogy itt-ott megsérül egy-egy klisé, a megőrzésnek ez a módja mégis elfogadható, mert nem igényel nagyobb befektetést s a szekrény házilag is előállítható.

KÖNYV- ÉS LAPSZEMLE

Arts et Métiers graphiques (Paris). Photo-különszámának szép sikere után az Arts et Métiers graphiques visszatért szokásos külső formájához. 17-ik száma már ilyen külalakban jelent meg, gazdag és változatos tartalommal. André Rouvegre a Guilleame Apollinaire kultuszról; Ferdinand Vandérem a Gustav Doré által illusztrált könyvekről ír; Giacomo Cavalluces a régi francia könyvkötészettel foglalkozik, ezt a cikket számos, jól összeválogatott illusztráció tarkítja. Dunoger de Segonzac Luc Albert Moreaut ismerteti. Más helyütt Charles Peignot jogi védelmet kér: a tipografiai plágium ellen. Meg tudjuk, hogy egy fiatal lány acélból és fából készített könyvfedelet Pascal egy könyvéhez. Louss Chéronnet arról beszél, hogyan kell

megszépíteni a csomagolásokat és Tchimonkow csomagolópapírjai valóban kiválóak is. Franz Matereel külön ehhez a számhoz készített fametszetét (az ifjú pár) Jean Picart le Doux-nak, erről a különös flamand mesterről írott kiváló cikke kíséri. „A bibliophil szeme” c. rovat luxus kiadványokkal, ritka példányokkal foglalkozik, végül pedig a grafikai aktualitások gazdag és változatos sora egészíti ki ezt a számot. 11 egészoldalas melléklet teszi gazdagabbá és érdekesebbé az Arts et Métiers graphiques-nak ezt a számát. — A 18-ik számmal az Arts et Métiers graphiques harmadik évfolyamát fejezi be. Valóban el lehet mondani róla, hogy „szépen hal meg”, mert ez az utolsó szám szépségben és gazdagságban még a többi előző számot is felülmúlja. Nem kevesebb, mint 11 egészoldalas melléklet tarkítja, ezek között van Alexey Brodovitch-nak egy eredeti litográfiája és Edy

Sovány Super-Grotesk

Magyarország egyik legexportképesebb iparága ma
 LUDOVIKÁS LEVENTE, SZÁMONKINT
 Irodalomtörténeti Közlemények
 3 KÉPES PESTI HIRLAP 9
 Eredeti-e a Mai Divat?
 ORVOSI HETILAP

Félkövér Super-Grotesk

Ezen a minden kultúrember által érzett bajon
 234 HUNGARIAN EXPORTER 890
 Könyvbarátok Szövetsége
 DEBRECENI SZEMLE
 Meghívó vadászatra
 KRITIKAI ROVAT

Divina

*Sek ember hibásan használja az idegen szavakat. Nem számítva
 Könyvek. Folyóiratok. Üzleti könyvek
 Oóth & Balogh. Solt*

Cito Negativ-Versal

MAGYAR GRAFIKA
BUDAPEST
SZEGED

3. Ez a kép a klisék ideális megőrzési módját ábrázolja. Erre egy fiókos szekrény szolgál, amely szekrény fiókjainak magassága a klisék magasságának felel meg, úgyhogy a klisék fekvő helyzetben vannak, ami a kényes oldalak megsérülését teljesen kizárja. Célszerű még a kliséket egy védő (vazelin)-réteggel ellátni.

Legrand-nak egy eredeti rézkarca. Regn Gignoux-nak a vezércikke életre kelti Charles Louis Phillippe-nak különös figuráját. Ezt a cikket Dunoger de Legon-zac azok a karcai illusztrálják, amelyeket a művész a montparnassi Bubn-nek készített. Herschel-nek egy kis cikke a romanticizmus korának könyvművészetéről életre kelti ezeket a csodálatos könyvkötéseket, amelyeket nagyapáink annyira szerettek. Zuber e számban a litografiával foglalkozik. Philippe Loupault, Alexey Brodovitch-ról, erről a mély és őszintén emberi művészről ír. Jean Gallotti befejezi közleményét a régi írásművészetéről. Charles Vildrac érdekes monografiáját Edy de Grandról, a művész rajzai és az Énekek Énekéhez készült karcai illusztrálják. Mint rendszeren, „a bibliophil szeme” a legújabb díszkiadásokkal, a grafikai aktualitások rovata pedig a nagy kiadók legutolsó kiadványaival foglalkozik.

MELYIK CÉGEKET KELL ISMERNIE

MINDEN EGYES OLVASÓNKNAK?

CÉGEK ÁBÉCÉ-RENDES JEGYZÉKE

Acélmetszet-sajtólok

Levélfaj- és cégkártyaspecialitások. Finom burkolatok parfümériák részére és cigarettacsomagolások. Emil Bach & Co., Kunstanstalt, Nürnberg.

Albert Fischer-galvánók

Galvanoplasztik G. m. b. H., Berlin SW 48, Friedrichstr. 16.

Alumínium és cink nyomólemezek

A. Laue & Co., Berlin NW 6, Karlstrasse 39.

Alumíniumlapok

minden minőségben. Metallpapier-Gesellschaft, München 12.

Alumínium nyomólemezek

„Algra”-márka. Algraphische Gesellschaft, Berlin-Schöneberg, Hauptstr. 8.

Anleim-gépek

Minden nagyságban és minden munkálati célra. Maschinenfabrik Laube, Dresden-A. 16, Blasewitzerstr. 68.

Aszfaltok

Fedőaszfalt, szíriai aszfalt stb. Böttcher & Renner, Nürnberg.

Átnyomópapírok

C. Angerer & Göschl, Wien XVI—I. Szemcsés pausz-papírok köre való átnyomásra, lekaparópapírok, autogr. kréta és tusok.

Átnyomópapír

Richard Naumann, Dresden-A. 16. Nedves, berlini, áttetsző és autográfiai átnyomópapírok.

Aufstieg-Bücherei

(Előmeneteli Könyvtár)

I. kötet: „Vom Gehilfen zum Druckerei-Direktor”, der Weg zum fachlichen Aufstieg. Irta: R. Engel-Hardt. Ára 3.50 márka. „Deutscher Drucker” Berlin SW 61.

„Axel” maratógép

1000-szeresen bevált. Falz & Werner, Leipzig C 1.

„Barma” bronzirozó gép

Emil Bartsch gépgyár, Gautzsch bei Leipzig.

Bádognyomó gyorsajtók

Bádognyomó rotációs gépek

Bádognyomó kézisajtók

J. G. Mailänder, Schnellpressen-Fabrik, Cannstatt-Stuttgart.

Berakókészülékek

Kleim & Ungerer, Leipzig-Leu. „Universal” pneum. berakókészülék.

Berakókészülékek

Heinrich Rohrbacher, Berlin NO 55. „Simplex” ívberakó modern munkamód részére.

Bőr hengercsövek

Johann Unverzagt, Offenbach a. M.

Bőr hengerek

minden nyomatóeljárás részére Böttcher & Renner, Nürnberg.

Bőr hengerek

M. Jordan & Sohn, Berlin S 42.

Bronzirozó gépek

„Läco” Maschinenfabrik, Leipzig-Li.

Bronzirozó gépek

Az ismert „K O H M A” sík bronzirozó gép. Kohlbach & Co., Leipzig-Lind.

Bronzirozó gépek

F. Lämmerhirt, Brandis b. Leipzig.

Bronzirozó gépek

Hatszoros szalagleporelással, bevált szerkezettel, gyártja Lontke & Co., Maschinenfabrik G. m. b. H., Leipzig-Stött. II.

Betüöntödei termékek

Bauersche Giesserei, Frankfurt a. M., Barcelona.

Betüöntödei termékek

Wilhelm Woellmer's Schriftgiesserei u. Messinglinienfabrik, Berlin SW 48. Táviratbetűk öntése.

Carl Heynisch K.-G.

papírnagykereskedés, Berlin SW 68, Neuenburgerstr. 30. Dönhoff 2307. u. 08. Papírok minden nyomtatási eljárásához.

Címkenyomó-automaták

Wilh. Maul jr., Dresden-D. 27.

Cink lemezek

Böttcher & Renner, Nürnberg.

Cink nyomólemezek

sík- és offsetnyomás részére. Fémnyomólemezzgyár Paul Ehmann, Stuttgart, Rotebühlstr. 51.

Cink nyomólemezek

litográfiai, legszakoszerűbb megmunkálás, Ia mosótinktúra, cinkmaratószer, csiszológolyók stb. Karl Mess G. m. b. H., Berlin SO 36.

Cink, réz és vörösréz lemezek, planpolírozás

A. Laue & Co., Berlin N 24, Oranienburgerstr. 58.

Csiszolóanyagok

Finomcsiszoló és síkkövek, csiszológolyók, csiszolórondelek. Böttcher & Renner, Nürnberg.

Dornemann & Co.,

rézbetű- és ferrotypöntőde, vésőtűöntés, Magdeburg.

Etikettező, gumizó

és lakkozó gépek

minden nagyságban és kivitelben. Maschinenfabrik Laube, Dresden-A. 16. Blasewitzerstr. 68.

Fa betűk

Fabetűgyár Roman Scherer A.-G., Luzern (Svájc).

Fa használati cikkek

Ludwig Koch & Sohn, Laasphe i. Westf.

Ferrotipek

Dornemann & Co., Magdeburg.

Festékdörzsölő gépek

J. M. Lehmann, Dresden-A. 28. A legrégebbi különlegességi gyár.

Festékek

Otto Baer, festékgyár, Radebeul-Dresden.

Festékek

Gebr. Jänecke & Fr. Schneemann Komm. Ges. a. Akt., Druckfarbenfabrik, Hannover.

Festékek, kencék

Gebr. Hartmann, Halle-Ammendorf.

Cink nyomólemezek

A. Laue & Co., Berlin N 24, Oranienburgerstr. 58.

Festékek, kencék

Michael Huber, München.

Festékek, kencék

Gebr. Jänecke & Fr. Schneemann, Komm.-Ges. a. Akt., Druckfarbenfabrik, Hannover.

Festékek, kencék

Kast & Ehinger, G. m. b. H., Stuttgart.

Festékek, kencék

Dr. Lövinsohn & Co., Berlin-Friedrichsfelde.

Festékek, kencék

Oscar Mosebach Aktienges., Riesa, Elbe.

Festékek, kencék

Farbwerke Franz Rasquin A.-G., Köln-Mühlheim.

Festékek, kencék

Hans Schleinitz, München 13.

Festékek, kencék

Gebrüder Schmidt, G. m. b. H., Frankfurt a. M. (fiók Düsseldorf) és Berlin-Heinersdorf.

Festékek, kencék

Dr. Gustav Wicke, könyv- és könyvmodai festékek, Berlin-Tempelhof.

Festékek, kencék

Hans Wunder, G. m. b. H., Wilhelmsberg bei Berlin NO.

Festékek, kencék, korom

Farbenfabrik Fischer, Naumann & Co., Ilmenau, Thür.

Festékfecskendő-telep

Berlin S 42, Alexandrinenstr. 36.

Festékgyárak

Siegwerk-Industrie-Gesellsch. m. b. H., Siegburg. Különlegesség: mélynyomófestékek.

Filcek (nemez),

viaszkos posztó, nedves szövetek stb.

Böttcher & Renner, Nürnberg.

Fűzőgépek

Preusse & Co. A.-G. Leipzig 181.

Fűzőszalagok

Maschinenband-Weberei. Gebr. Köter, Leipzig W 33, Nr. 11.

Galvánok és stereotípiák

Galvanoplastik, G. m. b. H., Berlin SW 48.

Galvanoplasztikai telep

Langbein-Pfanhauser-Werke AG. Abt. F. Leipzig O 28.

Gépszalagszövőde

Gebrüder Köter, Leipzig W 33, Nr. 11.

Grafikai szakirodalom-

katalógust kívánatra küld „Deutscher Drucker” Berlin SW 61.

Gumikendők

abszolút megbízható minőségben offsetnyomás, bádognyomás és mélynyomás stb. részére Böttcher & Renner, Nürnberg.

Gumikendők

Arnold Reinschagen, Leipzig. Alapítva 1868.

Gumizott papírok

Leipzig Gummi- u. Lackieranstalt, Schroeder & Co., Lucka bei Leipzig.

Hajtogató automaták

Kleim & Ungerer, Leipzig-Leu.

Hajtogató gépek

Gebrüder Brehmer, Leipzig-Plagwitz.

Hajtogató gépek

A. Guterlet & Co., Maschinenfabrik, Leipzig.

Hajtogató gépek

Preusse & Co. A.-G., Leipzig 181.

Használt gépek

Kérjen jegyzéket készleteinkről. Hans Opitz & Co., Hannover.

Használt gépek

Rudolf Stenz & Co., G. m. b. H., Berlin SW, Friedrichstr. 16.

Hengeranyag

Felix Böttcher, Leipzig O 27.

Hengeranyag

Chem. Fabrik Ortrand A.-G., Berlin NW 7, Dorotheenstr. 35.

Hengeranyag

Kast & Ehinger G. m. b. H., Stuttgart.

Hengeranyag

Hans Wunder G. m. b. H., Berlin-Wilhelmsberg.

Hengeranyaggyár

és hengeröntöde

H. Möbius & Sohn, Haltingen, Bad. „Reform” hengeranyag.

Az Organisations-Verlag (S. Hirzel, Berlin W 8) „A német ipar mintaüzemei“ („Musterbetriebe Deutscher Wirtschaft“) címmel egy sorozatot ad ki, amely ismerteti minden egyes szakma legjobban megszervezett üzemét. A negyedik kötet a szaklapokkal foglalkozik. Megismerjük belőle Németország egyik legnagyobb szakkiadójának, a „Vogel-Verlag Pöschel“-nek kereskedelmi és üzemtechnikai berendezését. Amerikai mintára ismerteti ez a könyv az egész üzemorganizációt számokkal és pontos adatokkal. Ez a nyíltság kétségtelenül hozzá fogja segíteni a német ipart, hogy előbbi pozícióját visszaszerezze. Mindenkinek, akit a könyvkiadás érdekel, meg kell ismernie ezt a könyvet.

Ugyanezen sorozat 6-ik kötete a könyvkötőipart ismerteti. Megmutatja, hogy hogyan dolgozik a német könyvkötő-nagyipar. Példának és mintaüzemül az „E. A. Enders“ lípcse-müncheni könyvkötészetét ismer-teti, mert ennél az üzemnél jól lehet tanulmányozni úgy a speciális gépeken történő tömegkönyvkötészet racionális metódusait, mint a magas művészi fokon álló kézi könyvkötészetet. A könyvet számos illusz-tráció teszi érdekesebbé, részint a gépi könyvköté-szet technikai eljárásai, részint a kézi könyvkötészet köréből.

Beküldött könyvek: Novák László: Betűszedés. A Gra-fikai Művészetek Könyvtára XIV. kötete. Plakathand-buch ALBACHARY, Berlin, 1930. Josef Pécsi: Photo & Publizität. Szent István intelmei Szent Imre herceghez. A Magyar Bibliophil Társaság kiadása a 900 éves Szent Imre jubileum alkalmából. Ezen munkák rész-letes, részben illusztrációkkal ellátott méltatására kö-vetkező számunkban visszatérünk.

SÁRGA MÁRKÁJÚ

MÄSERLEMEZEK

Mäser közismert és ná-lunk is kedveltségnek örvendő alnyomat-leme-zeit hosszú, fáradságos kísérletek után ismét a régi jó, kifogástalan mi-nőségben állítják elő. E kísérletek eredményét: az új sárga márkájú Mäser-lemezeket a szak-emberek örömmel üdvöz-lik és használják

Kérjen ingyen mintát és árajánlatot

GRAPHISCHE FACHZENTRALE
G.M.B.H. LEIPZIG C.1

D. STEMPEL AG. BETÜÖNTÖDE, FRANKFURT AM MAIN

Világos Mundus-Antiqua

Petit

Gute Bücher sind die großen Schätzhüter des Menschengeschlechts
MÖBEL UND DEKORATIONEN NACH EIGENEN ENTWURFEN

Cicero

Probleme der modernen Nachrichtentechnik
KOMPOSITIONEN VON FRANZ SCHUBERT

Tertia

Zeitschriften für Handel und Industrie
RHEINMETALL-PRÄZISIONSSTAHL

2 Cicero

Norddeutscher Rundfunk
SYMPHONIE-KONZERT

3 Cicero

Konfektionshaus

Félkövér Mundus-Antiqua

Petit

Bericht der zehnten Tagung des deutschen Ingenieurvereins
INTERNATIONALE AUTOMOBILAUSSTELLUNG ZU DRESDEN

Cicero

Filmvortrag über die Entstehung des Papiers
SCHNELLPRESSENFABRIK FRANKENTHAL

Tertia

Sechstage-Rennen im Sportpalast
KUNSTFORMEN IN DER NATUR

2 Cicero

Electrola-Schallplatten
GENERALDIREKTION

3 Cicero

Hupfeld-Flügel

Elkészült 6-tól 48 pont nagyságig

Hengeranyagot

minden zóna részére gyártanak
Böttcher & Renner, Nürnberg.

Hengeröntő készülék,

sűrített levegő-vakuum.

Hengermosó gép

függőleges, könyv-, kő- és off-
setnyomás részére.

Max Sadowsky, Berlin S 42.

Hengeröntővállalatok

Berger & Wirth.

Festékgyárak: Leipzig, Barmen,
Amsterdam, Budapest, Lenin-
grad, Rio de Janeiro.

Hohlux maratógép

Hoh & Hahne, Leipzig.

Illesztékek

„Reinhardt-Rationell” és „Ma-
rathon”. Legnagyobb pontosság,
G. E. Reinhardt, Leipzig
S 3/106. K.

Írógépkartonok

Leipziger Gummi- und Lackier-
anstalt Schroeder & Co.,
Lucka bei Leipzig.

Javító műhely

Boy & Walter, Berlin SW 68,
Alte Jakobstr. 40—41.

Kartonázgépek,

mindenfajta és komplett beren-
dezéseket szállít Maschinenfabrik
Laube, Dresden-A. 16, Blase-
witzerstr. 68.

Kartonázgépek

Preusse & Co. A.-G., Leipzig 181.

Kasirozóintézet

Robert Grosse Kartonnagenfabrik,
Leipzig 90, Weidmannstr. 2.

Kémigráfiai berendezések

Paul Drews, Berlin SW 68.
A grafikai ipar különlegességi
gyára.

Kémigráfiai berendezések

Hoh & Hahne, Leipzig.
Németország legnagyobb külön-
legességi gyára, offset- és mély-
nyomás részére is.

Kizáróanyag

Bauersche Giesserei
Frankfurt a. M. és Barcelona.

Kliséfák

Joh. Weber, Göppingen (Würt.)

Kliséggyár

Johann Hartleib, Berlin S 14.
Kérjen katalógust a készletben
levő vignettákról.

Kliséhozzávalók és anyagok

Böttcher & Renner, Nürnberg.

Klisék

Nem nyomda, hanem kliségyár-
tás. Elismert elsőrendű munkák.
Vonalas maratások, autotípiák.
Fametszetek, galvánok, Stereoi-
típiák és matricák. Retusok,
vázlatok mindenféle nyomtatvá-
nyokhoz. Legolcsóbb árak.
Hansa-Klischees
Dresden-A. 1, Postafiók 261.

Klisék és galvánok

Voigt & Geissler, Leipzig.

Klisék

C. Angerer & Göschl,
fotokémiai műint. Wien, XVI—1.

Klisék

Thebran & Kraushaar,
Berlin SO 36.

Korrektúralehúzó prések

Kleim & Ungerer, Leipzig-Leu.

Könyvkötődei és kartonáz- gépek

August Fomm, Maschinenfabrik,
Leipzig-Reudnitz.

Könyvkötődei szükségletek

mindenféle fajtáját ajánlják
Wilh. Leo's Nachf. Stuttgart.

Könyvkötő-fűződrót

J. D. Boecker Söhne,
Hohenlimburg (Westf.)

Könyvkötődei és kartonáz- gépek

Gebr. Brehmer, Leipzig-Plagw.

Könyvnyomdai eszközök

G. E. Reinhardt, Leipzig S
3/106. (Csak viszonteladóknak.)

Könyvnyomdai gyorsajtók

Dresden-Leipziger Schnellpres-
senfabrik A.-G., Coswig i. S.

Könyvnyomdai gyorsajtók

J. G. Mailänder, Schnellpressen-
fabrik, Cannstatt-Stuttgart.

Könyvnyomdai használati

cikkek
és anyagok.
Böttcher & Renner, Nürnberg.

Könyvnyomdai hengerek

Böttcher & Renner, Nürnberg.

Könyvnyomdai segéd- eszközök

G. E. Reinhardt, Leipzig S
3/143 a (csak ismételteladóknak.)

Lehúzó prések

Robel & Co., München S 50.

Levélboríték- és zacskógyár

Walterwerke Maschinenfabrik
m. b. H., Leipzig W' 31.

Litográfiai hengerek

Böttcher & Renner, Nürnberg.

Litográfiai kövek

Ajánl saját bányáiból
J. Friedrich Daeschler,
Langenthalheim E (Bayern). Soln-
hofen, Mörsheim.

Litográfiai kövek

Kékek és sárgák, legjobb álla-
potban.

August Daeschler & Co., G. m.
b. H., Solnhofen (Bayern).

Litográfiai kövek

Böttcher & Renner, Nürnberg.

Litográfiai szakszerű cikkek

Böttcher & Renner, Nürnberg.

Litográfiai tusokat és

litográfiai krétákat,
mint valamennyi szakbavágó
preparatumokat gyártanak
Rohrer & Klingner, Leipzig-Co.
12.

Maratóalap (transp.)

Rez. Steinbach & Strache.
Böttcher & Renner, Nürnberg.

Matricalapokat, matricaport

1891 óta gyárt elsőrendű minő-
ségben. Carl Ostermann, Bre-
men. Bel- és külföldön legjobb
eredményel bevezetve. Stereoi-
típiái papírok minden használa-
tos formátumban készletben. —
Kívánatra mintát küld.

Matricatisztító gép

Max Sadowsky, Berlin S 42.

Másolókeretek

pneumatikus préseléssel, offset-
mely- és horganynyomáshoz.
Kliséggyártás és typoneljárás.
Máslóvilámpák és villamos ön-
működő vakumszivattyúk.
P. Schmidt & Co.
Berlin SW. 11, Schönebergstr.
26.

Másolókészülékek

offset, mély- és cinknyomás ré-
szére pneumatikus rányomással.
D. R. P. megjavított kivitelben.
Máslóvilámpák és elektromos
vacuumszivattyúk, automatiku-
sak. P. Schmidt & Co., Berlin
SW 11, Schönebergerstr. 26.

Mélynyomás

Kompl. mélynyomótelepek be-
rendezése. Willy Schwede, Ham-
burg 36, Gr. Theaterstr. 34—35.

Mélynyomófestékek

minden gép részére.
F. Ruckelhausen & Co.,
Farbenfabriken, Eppstein im
Taunus.

Mélynyomóanyagok

Böttcher & Renner, Nürnberg.

Mélynyomó rotációs gépek, ívberakásra

J. G. Mailänder, Schnellpressen-
fabrik, Cannstatt-Stuttgart.

Mélynyomóhengerek

minden alakban. Csiszoló- és
simítógépek. Rézbevonótelepek.
K. Walter, München SW,
Plinganserstr. 22.

Mélynyomóhengerek

Rézbevonótelepek.
Langbein-Pfanhauser-Werke AG.,
Abt. F, Leipzig O 28.

Mélynyomóhengercsiszoló- gépek

Rakel (kés) csiszológép D. R. P. a.
a., Pigment-átvivőgép D. R. P. a.
hengersizállítóköcsival D. R. G.
M. Rézhengerek újonnan való
készítése. Otto Wuschig, Berlin
SO 36, Mariannenstr. 31—32.
Moritzpl. 131—86.

Molton, Moleskin

Csak nagyban előadók részére.
Backofen & Sohn, Mittweida-Sn.

Nyomóhengerborítószeretek és nyomóhengeráthuzatok

Böttcher & Renner, Nürnberg.

Offsetátvittelek,

az eredetihöz hű kivitelben és a
legrövidebb skála felhasználása
átnyomással. Sauer & Co., Ber-
lin SW 68, Alexandrinenstr. 26.

Offsetheft 1928

sok érdekes gyakorlati cikket
tartalmaz az offsetnyomtatásról
és számos színes mûmellékletet.
Ára 2.75 márka. „Deutscher
Drucker”, Berlin SW 61.

Offsethengerek

Böttcher & Renner, Nürnberg.

Offsetkéziprések

J. G. Mailänder, Schnellpressen-
fabrik, Cannstatt-Stuttgart.

Offsetmásoló készülékek

pneumatikus rányomással és fel-
csapható íveglappal, D. R. P.,
verseny nélkül.

P. Schmidt & Co., Berlin SW 11,
Schönebergerstr. 26.

Offsetnyomdai anyagok

Böttcher & Renner, Nürnberg.

Offsetsajtók

„Planeta-Quinta”, „Planeta-Ter-
tia”, „Planeta-kétszínű”, „Leip-
zig”, „Dresden”, „Kleinod”,
„Kleine”, „Rubens”. Minden célnak
a legjobban megfelelő, leg-
tökéletesebb gép! Dresden-Leip-
ziger Schnellpressenfabrik A.-G.
Coswig, Bez. Dresden. Európa
legnagyobb offsetsajtó-gyára.

Offsetsajtók

Dresden-Leipziger Schnellpres-
senfabrik A.-G., Coswig i. Sa.

Offsetsajtók,

„Leipzig”, „Kleinod”, „Kleine”,
„Rubens” és a kétszínnyomó
„Planeta” offsetsajtók. Vezető
márkák a legtökéletesebb kivitel-
ben.

Dresden-Leipziger Schnellpres-
senfabrik A.-G., Coswig i. S. Európa
legnagyobb offsetsajtógyára.

Offsetsajtók

Faber & Schleicher A.-G.,
Offenbach a. M. Offsetpreseket
szállít úgy minőségileg, mint
mennyiségileg legjobb teljesít-
ménnyel. A vezető német világ-
márka.

Öznizőgépek

Wilh. Maul jr., Dresden-D. 27.

Özniző gépek

Const. Hang, Gb., pingen-A.

Papírnagyég

Berth, Siegmund, Berlin
SW 68. T. Dönh. 1400—1404. Fi-
nom és csomagolópapírok.

Papírok (gumizott)

Leipziger Gummi- u. Lackier-
anstalt, Schweder & Co.,
Lucka bei Leipzig.

Pecsétjegyajtók

Wilh. Maul jr., Dresden-D. 27.

Perforáló gépek

Märkische Perforiermaschinenfb.,
Berlin SO 36.

Perforáló gépek

Maschinenbauanstalt
M. Vetter & Co., Leipzig-Gohlis.

Pénztekercspapírok

Vasúti és postaúrlapok. Druckerei
Hermann Lukowski, Breslau 2.

Préglent pecsétmárkák,

Mindennemű aranypréselések,
árjelző- és mintakártyák stb.
Tömegpéldányszámú specialitá-
sok. Emil Bach & Co., Kunst-
anst. Nürnberg.

Reprodukciós intézet

Eberhard Schreiber, Leipzig.
Klisék, fotolitográfia.

ÁTNYOMÓPAPIROSOKAT

KIVÁLÓ MINŐSÉGBEN 40 ÉV ÓTA GYÁRTUNK **RICHARD NAUMANN** DRESDEN 16, SCHUMANN STRASSE 45

FELJEGYZÉSEK

A török írásreformról. Ez évnek június elseje óta Törökország összes lakossága, úgyszintén az összes állami és községi hivatalnokok kötelezőleg használják a latinbetűs írást. E nap óta a törökországi posta- és táviróhivatalnokok nem veszik át az arabs betűkkel írott leveleket és táviratokat. Szíriából és Egyiptomból érkező arabsbetűs táviratokat sem közvetítenek, minthogy az ottani táviróhivatalokat idejekorán értesítették erről a változásról. A latinbetűs írás bevezetése óta Törökországban körülbelül 100.000 bizonyítványt állítottak ki a kizárólag erre a célra berendezett iskolák, a latinbetűs írás sikeres megtanulásáról. Mostanában még 42.000 ember tanul ezekben az iskolákban. A török hatóságok ezenkívül 28.000 közalkalmazottat tanítottak latinbetűs írásra. A Djumhuriyet nevű napilap közlése szerint a latinbetűs írás törvény útján való bevezetése azonban nem jelenti még ennek a nagy reformnak a keresztülvitelét. A remélt eredménynek még a tizedrészét sem érték el az új írás tanításával foglalkozó tanfolyamok. Ezért szorgalommal és kitartással tovább kell dolgozni a reform megvalósításán, a török újságipar pillanatnyi súlyos válsága ellenére is. — A török írásreformról még a következőket olvassuk egy külföldi szaklapban: A török közoktatásügyi miniszter nemrég tiltakozó fölhívást bocsátott ki, amely az arabsbetűs írásnak a magánlevelezésben való további használata ellen irányul. A közoktatásügyi miniszter kijelenti, hogy Törökországban mindenki köteles az új török írást (a latinbetűst) használni és azzal intézni el magánlevelezését. Leveleknek, magánokmányoknak és könyveknek arabsbetűs írással való közlése semmiképpen nincs megengedve és méltatlan a török nemzethez. Az egyes vilájetek prefektusai (tartományfőnökök), úgyszintén az ország oktatásügyi bizottságának tagjai és a községi tanítók egyúttal megbízást kaptak arra, hogy ennek a rendelkezésnek végrehajtására szigorúan ügyeljenek és szükség esetén eljárást indítsanak. Ez a miniszteri tiltakozó fölhívás kétségkívül bizonyítéka an-

nak, hogy Törökországban kétféle írásmód létezik, minthogy főként az idősebb embereknek túlnyomó része egyáltalában nem gondol arra, hogy a régi arabsbetűs írással fölhagyjon és a latinbetűset használja.

200.000 márka egy papírrongyért. 1856-ban Brit-Guyanában kifogyott a levélbélyeg. Újakat rendeltek Londonban, azonban abban az időben egy vitorláshajónak útja Georgetownból, Guyana fővárosából Londonig kerek négy hónapig tartott. Ennyi ideig a brit gyarmat természetesen nem lehetett el postabélyeg nélkül, ezért elhatározták, hogy a kényszernek engedve, egy georgetowni nyomdában nyomatják a szükséges pennys bélyegek bizonyos mennyiségét, amely elegendő lesz a hivatalos bélyegek megérkezéséig. Mostanában véletlenül régi makulaturák között találtak egy olyan szükségbélyegyet. Ez a szegényes, kopott, csúnya és piszkos papírrongy ma clouja egy levélbélyeggyűjteménynek. Ennek a rendkívüli ritkaságnak értékét 10.000 font sterlingre becsülik. A Londonban nemsokára tartandó világpostai kongresszuson látható lesz majd ez a kuriozitás.

Új papiruszleletek. Az Oxyrrhynchus nevű, homokba elsüllyedt egyiptomi romvárosban folytatott angol ásatások rendkívül kiadósaknak bizonyultak. Ezeknek a leleteknek nagy a jelentőségük, mert a papiruszok egy majdnem kilencszáz esztendőre terjedő korszakot foglalnak magukban, tudniillik a Krisztus előtti második századtól a Krisztus utáni hetedik századig. Nem tekintve az ógörög irodalmat, számtalan korai keresztény dokumentum is jutott fölszínre. Többek között az utóbbi időkben megtalálták egy lapját annak a kódexnek, amely Philo zsidó platonikus bölcselelő iratainak egy részét tartalmazza, továbbá csillagászati, történelmi és orvostudományi jellegű írásokat, egy görög-latin szótárat, amely alkalmasint egy tanuló dolgozata, mert a latinnyelvű része fogyatékos. Egy másik papirusz különböző orvosi kérdések fejtegetését tartalmazza. Eddig már egész sor hivatalos iratot, magánokiratot, aminők számlák, szerződések, levelek, betűztek ki. Oly munka

HANS WUNDER

G. M. B. H.

BERLIN-WILHELMSBERG

FIÓKGYÁR: WIEN, XVII
világhírű nyomdai, litográfiai, offset-
és mélynyomófestékeinek magyar-
országi vezérképviselője és lerakata

**NYOMDAFESTÉK
KENCE- ÉS HENGERANYAGYÁR**

KLEIN KÁROLY GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST VI, GRÓF ZICHY JENŐ U. 44. TELEFÓN: AUT. 283-85

Raszterek
az összes reprodukciós eljárásokhoz.
Raster - Syndikat, Frankfurt—München, G. m. b. H.
Haas—Epha—Koh-i-noor. Telep: Frankfurt a. M. Neue Mainzer Str. 77.

Reinhardt Rationell berakókészülékek
A legjobb berakókészülék.
G. E. Reinhardt,
Leipzig S 3/106. k.

Reprodukciós intézet
Louis Gerstner, Leipzig 18.
Kunstanstalt f. Autotypie u. Zinkätzung.

Reprodukciós készülékek
Paul Drews, Alte Jakobstr 4.
Berlin SW 68. Optika, raszter, ívlámpák és gépek.

Reprodukciós készülékek
Falz & Werner, Leipzig C 1.
Németország legrégebb speciális gyára.

Reprodukciós készülékek
V. Koula, Prága, Zitná ul. 27.
Legjobb beszerzési forrás.

Rézbetűk könyvkötők számára
Dornemann & Co., Magdeburg.

Rézbetűk könyvkötők részére
Dornemann & Co., Messing-schrift- und Ferrotypengieserei, Gravieranstalt, Magdeburg.

Rézléniák
Bauersche Giesserei,
Frankfurt a. M. és Barcelona.

Rézléniák
Hugo Rösch, Leipzig-R.

Rotációgépek
csomagolópapírok részére,
Fischer & Krecke, G. m. b. H., Bielefeld 13.

Szakirodalom
Aufstiegbücherei, 1. kötet: „Vom Gehilfen zum Druckerei-Direktor“, der Weg zum fachlichen Aufstieg. Irta: R. Engel-Hardt, Ára: 3.50 márka. „Deutscher Drucker“, Berlin SW 61.

Szakirodalom-katalógust
kívánatra küld a „Deutscher Drucker“, Berlin SW 61.

Szakiskolafüzet 1928
Szedéspéldák gazdag gyűjteménye, számos bel- és külföldi szakiskolából. Ára 2.75 márka. „Deutscher Drucker“, Berlin SW 61.

Száraz stereotípiai matricák
Porosin gyorsanzáródó matricák. Gyártják: Rosenthal & Co., Röthenbach a. d. Pegnitz, Bay.

Szedés- és nyomtatáspéldafüzet
Száznál több mintával, az összes nyomtatási eljárásokban. Ára 3.50 márka. „Deutscher Drucker“, Berlin SW 61.

Szedőgépkatrészek,
-javítások, -feldolgozások. Specialitása: kizáróékek.
Ernst Albrecht, Berlin SW 29, Gneisenaustrasse 67.

Szedőgépkizáróékeket,
az összes típusok részére gyárt és javít Willy Reinecke, Taucha-Leipzig, Grasdorferstr. 27. Tel. 155.

Tangírozóbőrök
Leipziger Tangier-Werke, Leipzig-Pl.

Tekercsvágógépek,
300—1500 mm vágási szélességig, papíros és karton részére. Maschinenfabrik, Laube, Dresden-A. 16, Blasewitzerstr. 68.

Tömöntődei keményítőtelep
Langbein-Pfanhauser-Werke AG., Abt. F., Leipzig O 28.

Viaszkendő,
hengerfilcek, alátét- és nedveszövetek stb.
Böttcher & Renner, Nürnberg.

Vignetták
Bauersche Giesserei,
Frankfurt a. M. és Barcelona.

Vizsgálókészülékek
Louis Schopper, Leipzig S. 3.

Vonalozógépek
A „Kis Reinhardt“ az a vonalozógép, amely minden üzemben nélkülözhetetlen. Vonalozószélessége 80 cm-ig.
„Silima“ és „Dulima“.
„Flakoli“ sima fejszedést nyomó- és vonalozógép, G. E. Reinhardt, Abt. Förste & Tromm, Leipzig S 3/143b.

Vonalozó gépek
A „Kleine Reinhardt“, amely vonalozógép minden üzembe való. Vonalozószélesség 80 cm-ig.
„Dulima“ egyoldali vonalozás.
„Flakoli“ síkszedés fejnyomó- és vonalozógép.
Mintaszerű szerkezet és teljesítőképesség. Ötvenéves tapasztalat.
G. E. Reinhardt, Abt. Förste & Tromm,
Maschinenfabr. Leipzig S 3/106.

◊ SZAKMABELI ISMERETEIT, FIZESSEN ELŐ A „DEUTSCHER DRUCKER“ C. LEGJOBB NÉMET SZAKLAPRA ◊

WOLLEN SIE SICH UNTERRICHTEN

über alles, was in der ganzen Welt und namentlich in Deutschland auf allen Gebieten der graphischen Berufe und Techniken geleistet und geboten wird,
WOLLEN SIE WISSEN, was an neuen Maschinen und Hilfsmitteln auf den Markt kommt, was an neuen Verfahren und Methoden von Spezialisten eronnen und ausgearbeitet wurde,
WÜNSCHEN SIE ANREGUNG und Belehrung, suchen Sie künstlerische Vorlagen für geschmackvolle Ausstattung von Familien-, Vereins-, Geschäfts- und Werbedrucksachen,

DANN ABONNIEREN SIE

die weltbekannte, im 36. Jahrgang erscheinende illustrierte graphische Monatsschrift

DEUTSCHER DRUCKER
(DEUTSCHERBUCH- UND STEINDRUCKER) BERLIN SW 61. HAGELBERGERSTR. 49

Probenummer kostenlos. Jahresbezugspreis: für Ungarn, Rumänien, Tschechoslovakei, Jugoslawien RM 28.20, übr. Ausland RM 33. Das Abonnement kann jederzeit beginnen. Zahlungen halb- oder vierteljährlich. Postscheckkonten: Budapest 54967, Wien 105095, Ljubljana 20449, Prag 79607

ELŐFIZETÉS NEGYEDÉVRE 7-05 MÁRKA. MŰTAVÁNYSZÁMOT INGYEN KÜLD A KIADÓHATÁL

◊ ÉVENKINT 12 VASKOS SZÁM ◊

ez, mely — tekintetbe véve a bőséges leletet — hosszú évekig fogja igénybe venni a tudósok munkásságát.

A baromfi-farm. Furcsa leplezést talált ki a maga számára egy hamispénzgyártó banda a Wertingen melletti Asbachban (Bajorország). Azonban nem számítottak a falusi körülményekkel. Két hét előtt idegenek megvettek egy majort, állítólag azért, hogy azon baromfi- és nerz-farmot létesítsenek. Asbachban föltűnt, hogy a berendezési tárgyakat titokzatosan szállítják autókban, hogy a falusi lakosok ne lássanak semmit a dolgokból; azt is megállapították, hogy nehéz kölemezek voltak a tárgyak között és csodálkoztak, vajjon mi célt szolgálhatnak ezek egy baromfi-farmon. A bűnügyi rendőrség rajtaütött a farmon és ott pénzhamisítóműhelyt talált testékekkel, gépekkel, papírral és más egyébvel, ami a hamispénzgyártáshoz szükséges; az állomásra éppen akkor érkezett egy papírvágó gép és a bankjegysajtót is a legrovidebb idő alatt üzembe akarták helyezni. A „farmereket” fülöncsípték, letartóztatták és most már Augsburgban hűsülnek.

A csehszlovák papíripar kutató-intézete. A csehszlovák papírgyárak gazdasági közösségének legutóbbi közgyűlésén elhatározták, hogy a prágai technológiai múzeum papír- és cellulóze-osztályait kiépítik és a papír-, valamint a cellulózeanyag-gyártás céljait szolgáló kutató-intézetévé fejlesztik.

Új főzési eljárás a cellulóze-iparban. Az újságok jelentése szerint nemrég új főzőeljárást próbáltak ki a Lilleström melletti fletebyi cellulózgyárban, Alb. E. Nielsen norvég mérnök találmánya nyomán. Ez az új főzőeljárás azzal kecsegtet, hogy a főzés folyamata alatt jelentékeny tüzelőanyagot lehet megtakarítani, a termelést fokozni és a végső termék nívóságát megjavítani. A kísérletek állítólag a legjobb eredménnyel jártak és fejeződtek be. A kísérletek a norvégiai gőzkazánosok egyesületének hőtechnikai ellenőrzése mellett folytak, a norvég papíriparosok laboratóriuma pedig minőség szempontjából ellenőrizte a gyártott termékeket. Az eddigi közlések szerint Nielsen rendszere egy különleges elgőzöltetési készüléken alapszik, amelyben a cellulóze-főzők a lúgot sokkal töményebb sűrűségbe koncentrálnak, mint az eddig elérhető volt. A Nielsen-féle szabadalom kiaknázására norvég részvénytársaság alakult „Fibre Making Development Ltd. A./S.” néven.

Karl Krause, a világhírű lipcsei gépgyár magyarországi vezérképviselével, értesülésünk szerint, a budapesti **Grafika Gépkereskedelmi Rt.-ot** bízta meg, mely cég vevői kényelmét biztosítandó, állandóan raktáron fogja tartani a gyár használatos típusait. Ezekből állandó kiállítást rendez, melyre az érdeklődőket meg fogja hívni. A cég természetesen készséggel áll a Karl Krause gyár ügyeiben a t. érdeklődők rendelkezésére.

MAGYAR BESZERZÉSI FORRÁSOK:

BETŰ

Első Magyar Betűöntő Rt., Budapest VI, Dessewffy uca 32. Dívatos szöveg- és címbetűk minden nyelvhez. Sima és mintázott rézleániák. Elvállalja egész nyomdai berendezések szállítását. Telefon 223—70.

Fischer Ignác Budapest VI, Próféta uca 9. Telefon: Aut. 199—07. J. G. Schelter & Giesecke vezérképviselője Leipzig, Brüderstrasse.

FESTÉK ÉS HENGER

Berger és Wirth Rt., Budapest, Márton uca 19. Telefon: József 306—35.

Gödinger Béla hengeranyaggyára és hengeröntője, Budapest VIII, Tánács uca 7. Telefon: József 424—23.

Lorilleux Ch. és Társa, Budapest IV, Ferenc József rakpart 27. Telefon: Aut. 868—02, Lá 10—86.

Lutz Ede és Társa Rt., Budapest VII, Örnagy uca 4. Telefon: József 393—46, 334—65.

Schmidt Testvérek magyar nyomdafestékgyár, Budapest—Rákospalota, Pázmány uca 41. Telefon: Aut. 952—85.

GÉPJAVÍTÁS

Löwy László okl. gépészmérnök, Budapest V, Felka uca 6. Telefon: Lipót 921—67.

Róna József, Budapest V, Visszegrádi uca 3. Telefon: Aut. 254—48.

Universal Grafikai Szaküzlet Rt., Budapest VIII, Rákóczi tér 2. Telefon: József 348—12.

Wörner J. és Társa gépgyár Rt., Budapest V, Váci út 48. Telefon: Lipót 905—75.

GRAFIKAI SZAKÜZLET

Freund-Barát, Budapest, Csáky u. 13. Telefon: Aut. 282—35.

Goldstein A. utóda: Offenberger Miksa, Budapest VII, Kazinczy uca 32. Telefon: J. 423—95.

Gutenberg-ház Geel Testvérek. Budapest II, Hunyadi János út 12. Telefon: Aut. 529—14.

Kallina Zdenkó, Budapest VIII, Tavaszmező uca 16. Telefon: József 314—16.

König János okl. gépészmérnök műszaki irodája, Budapest IX, Remete u. 23. Telefon: József 453—58.

Löwy László okl. gépészmérnök, Budapest V, Felka uca 6. Telefon: Lipót 921—67.

Tanzer Miksa, Budapest VII, Akácfa uca 50. Telefon: József 406—35.

Universal Grafikai Szaküzlet Rt., Budapest VIII, Rákóczi tér 2. Telefon: József 348—12.

KLISÉK

König és Bayer, Budapest VII, Wesselényi u. 54. Telefon: József 359—91.

TÖMÖNTŐ

Braun Testvérek, Budapest VI, Izabella u. 70. Telefon: Lipót 999—74.

LEVÉLBORÍTÉK

Rigler József Ede Rt., Budapest VI, Rózsa u. 55. Telefon: Aut. 250—55.

Vasadi és Vértési, Budapest VI, Vörösmarty uca 50. Telefon: Aut. 130—86, Aut. 221—14.

PAPÍR

Goldzieher Géza Rt., Budapest V, Akadémia u. 7. Telefon: Aut. 247—81, 232—98.

Grosz és Vidor, Budapest VII, Kertész u. 20. Telefon: József 423—38, J. 443—10.

Sas és Bauer Papírkereskedelmi Rt., Budapest, Személynök u. 21—23. Telefon: Aut. 225—20, 260—99.

MŰNYOMÓPAPÍR ÉS KARTON

Herz és Bálint, Budapest VII, Rózsa u. 27. Telefon: József 396—39.

SZEDŐGÉPEK

Linotype szedőgép. Gutenberg-ház, Geel Testvérek, Budapest II, Hunyadi János út 12, Wien VII, Lerchenfelderstr. 37.

Typograph szedőgép. Vezérképviselő Magyarország részére Kramer Lipót, Budapest VI, Bajnok u. 26, Budapest részére Tanzer Miksa, VII, Akácfa uca 50.

KORREKTORI ROVAT

Egy-két szó az ábécé-sorrendről. Ritkán ugyan, de azért mégis előfordul a szedői és korrektori munkában, hogy önmagunknak kell ábécé-sorrendben szedni, illetve ellenőrizni valamely összeállítást, amit a szerző úgyahogy leírt. Ilyenkor fordul elő az is, hogy ezt a munkát egyik-másik szedő nem végzi azzal a hajszálfínomsággal, amit pedig az ábécé-sorrend föltétlenül megkövetel. Ugyanis — talán nemtudásból, talán kényelemszeretetből — az ábécé-sorrendet csak a szónak első, de legjobb esetben csak második-harmadik betűjéig követik, míg a szó többi betűjének ábécé-sorrendjével már nem törődnek. Ez pedig nem ábécé-sorrend, mert csak akkor mondható annak, ha azt a szónak legeslegutolsó betűjéig követjük és aszerint sorozzuk be a szót arra a helyre, ahová való. Ez alkalommal álljon itt a magyaron kívül a főbb európai nyelveknek ábécé-sorrendje. 1. Magyar ábécé: a (á), b, c, cs, d, e (é), f, g, gy, h, i (í), j, k, l, ly, m, n, ny, o (ó), ö (ő), p, r, s, sz, t, ty, u (ú), ü (ű), v, z, zs. A zárójelbe tett hosszú magánhangzók az ábécé-sorrend megállapításánál nem alkotnak külön csoportot, hanem a röviddel egynek tekintendők, míg a kétbetűs mássalhangzók: cs, gy, ly, ny, sz, ty, zs külön csoportnak veendőek. 2. Német ábécé: a (ä), b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o (ö), p, q, r, s, t, u (ü), v, w, x, y, z. Itt is a zárjelbe tett, úgynevezett Umlaut-magánhangzók nem alkotnak külön csoportot. A régebben dívott német szokást, amely szerint a sch, sp és st kezdetű szavakat külön csoportokba osztották, ma már nem követik. 3. Francia ábécé: olyan mint a német, azzal a különbséggel, hogy a k és w betű nincs meg benne, úgyszintén az ä, ö, ü betűk sem. 4. Angol ábécé: szintén mint a német, ä, ö, ü nincs. 5. Olasz ábécé: ugyancsak mint a német, k, w, x, y nincs, ä, ö, ü sincs. 6. Spanyol ábécé: mint a német, k és w nélkül; ch, ll, ñ külön csoportot alkotnak c, l és n után. 6. Orosz ábécé (természetesen cirill betűkkel): a, b, v, g, d, e, zs, z, i (dvajncje, sztoskoj, szkratkoj, azaz háromféle i), k, l, m, n, o, p, r, sz, t, u, f, h, c, cs, s, scs, jer, jerü, jaty, zárt e, ju, ja, th (fita), izsica (ipszilon). **r. a.**

Fedőlapunk és mellékleteink

Fedőlapunkat lapunk főmunkatársai: Kun Mihály tervezte és Kner Albert metszette ólomba. A mellékleteken gyógyszerészeti és vegyigyarak könyvnyomdai úton előállítható legkülönbözőbb nyomtatványait, így levélpapírokat, borítékokat, cégkártyákat, röplapokat, prospektusfedeleket mutatunk be.

A mellékletek tervezői: Kun Mihály, Kner Albert, lapunk főmunkatársai; Apfel Sándor, Gorszki János, Herskovits Dezső, Horváth Ferenc és Tóth Ferenc munkatársaink.

MÚBARÁTOK FIGYELMÉBE!

BELVEDERE

HAVI FOLYÓIRAT

régebbi évfolyamaiból kötött példányok
és részben egyes füzetek

GYÜJTŐK ÉS MÚBARÁTOK

részére szállíthatók.

Évfolyamok . . . M 36.—

Egyes füzetek . . . M 3.—

A legelőkelőbb tudósok és gyűjtők, mint Bode, Falke, Fiocco, Friedländer, G. Glück, A. L. Meyer, Panofsky, Schmarsow, Strzygowski, Tietze, Voss, Wölfflin stb. munkatársaink. A leghíresebb múzeumok, gyűjtemények és műkereskedők szerzeményeiket és eddig ismeretlen felfedezéseiket bocsátják lapunk rendelkezésére. Azért ez a folyóirat nélkülözhetetlen

minden múzeumnak és intézetnek, minden tudósnak, minden műgyűjtőnek, minden műkereskedőnek, minden antikváriusnak

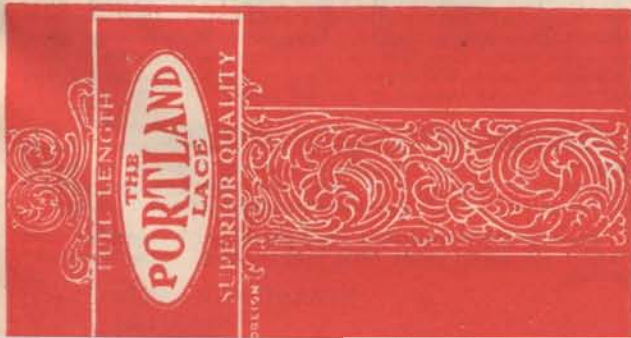

AMALTHEA-VERLAG
ZÜRICH - LEIPZIG - WIEN

A szövegrész Intertype „C” modellű szedőgépeken szedve. (Képviseli „Grafika” Gépkereskedelmi Rt., Budapest V, Csáky u. 49.)

Nyomja és kiadja: **Biró Miklós Nyomdai Műintézet Rt.**, Budapest VII, Rózsa u. 25. Felelős: Sándor Zsigmond Ig.

A túldali gép működésben megtekinthető: Tanzer Miksa nyomdai szaküzletében, Budapest VIII, Déry ucca 8. Telefonszám : 406-31

er Victoria-Kobold-Autofügel wird von
in Rockstroh-Werken A.G., Heidenau,
abaut.

The Victoria-Kobold-Auto Jobber is made
by Rockstroh Werke A.G., Heidenau.

La presse à platine Victoria-Auto-Kobold
est construite par la maison Rockstroh-
Werke A.G., Heidenau.

La Minerva Auto-Kobold-Victoria se com-
struya per la casa Rockstroh-Werke A.G.,
Heidenau.

Fabricatori della Platina automatica
Kobold-Victoria sono le Rockstroh-Werke
A.G., Heidenau

automatischen Tiegeldruckpressen nicht gedruckt worden, und daher ist von Fachleuten Zweifel ausgesprochen worden, dass dies praktisch möglich sei. Wir bestätigen daher ausdrücklich, dass dieses Blatt beiderseitig in unserer Druckerei auf einem Victoria-Kobold-Autotiegel mit 1,800 Druck pro Stunde gedruckt worden ist, und zwar ist dieser Bogen einer aus der Auflage von 100.000 Stück.

Die Zurichtung ist äusserst einfach, nur 2 Bogen Löschpapier an Stelle des einen der üblichen Kartons und Aufkleben irgend welcher Nachbesserungen auf die Stereos soweit nötig. Die Farbe ist gewöhnliches leuchtendes Buchdruckrot mit Hinzufügung von Verdünnungs- und Trockenmitteln, ersteres zur Vermeidung des Ruffens und letzteres als Massnahme gegen etwaiges Abziehen auf der Rückseite.

Ueber die Greifer sind Fäden gespannt, um den Bogen von der Form mit vollen Farbflächen abzuheben, damit er automatisch abgelegt werden kann.

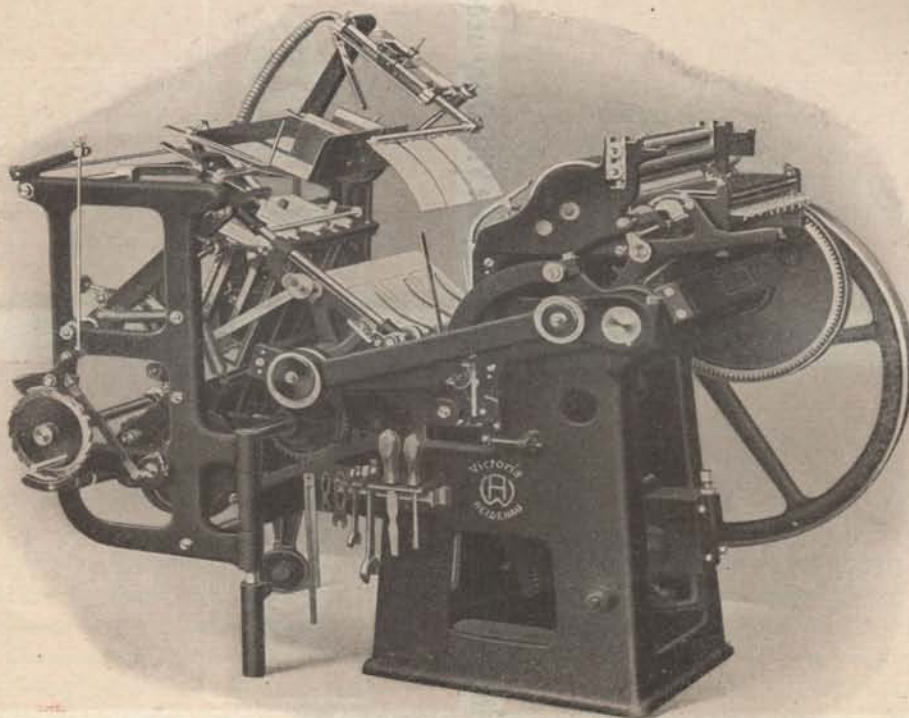
DUNLOP & CO., LTD.
DRUCKER,
LONDON.
CHAS. S. DUNLOP, DIREKTOR

aussi chargée que celle représentée au verso de cette feuille sur une petite presse à platine automatique, doutant de la réalisation.

Aussi nous sommes heureux de pouvoir certifier que la présente feuille est imprimée dans notre maison sur une presse à platine automatique "Auto-Kobold Victoria," à une vitesse de 1,800 à l'heure, et que cette feuille est prise d'un tirage de 100.000 exemplaires.

La mise en train est extrêmement simple. Nous avons employé comme habillage deux feuilles de buvard; quelques béquets pour rattraper les faiblesses des clichés. L'encre employée est un rouge ordinaire typo delayé, mélangé de siccatif; ce dernier contre le maculage. Pour enlever la feuille de la forme, nous avons mis des fils sur les raquettes, ce qui a permis une sortie et une réception rationnelle.

DUNLOP & CO., LTD.
IMPRIMEURS,
LONDRES.
DIRECTEUR MR. CHAS. S. DUNLOP.

The forme printed overleaf had not previously been printed on a small automatic platen, and experts expressed doubts as to its being possible and practicable. We therefore confirm that this sheet was printed on both sides in our Office on a Victoria-Kobold Auto-Jobber at a speed of 1800 impressions per hour, and that this is one of 100,000 sheets so printed.

The method of making ready is fairly simple, just two sheets of blotting added in place of one of the usual cards and patching up any defects in stereotypes where necessary. The ink is ordinary bright red letterpress with machine oil and driers added, the first to obviate sticking and the second as a precaution against any chance of set-off. Strings are fixed across the grippers to keep the sheet in position for automatic take-off, owing to heavy weight of forme.

DUNLOP & CO., LTD.,
PRINTERS,
LONDON.
CHAS. S. DUNLOP, DIRECTOR.

El molde estampado a la vuelta no se ha impreso hasta ahora en una máquina automática pequeña de presión plana y por esta razón se ha puesto en duda por profesionales que esto sea posible en la práctica. En su vista confirmamos expresamente que esta hoja ha sido impresa en nuestra imprentas por ambas caras, en una Minerva Auto-Kobold-Victoria, con una velocidad de 1800 impresiones por hora, siendo esta hoja un ejemplar de una tirada de 100.000 ejemplares.

El arreglo es sumamente sencillo; sólo dos hojas de papel secante en lugar de la cartulina que se usa por lo general y alzas en las estereotipias en cuanto las mismas se han mostrado necesarias. La tinta es un rojo brillante corriente de imprenta con adición de substancias liquificadoras y secantes, lo primero para evitar el repelado y lo último como medida de precaución para que no haya repinte en el reverso.

Sobre las ballestas se han tendido hilos para separar la hoja del molde de fondo compacto, con el objeto de que pueda transportarlas el sacador automático.

DUNLOP & CO., LTD.

La forma tirata sul retro di questo foglio fino ad ora non è stato possibile di stamparla su una piccola Platina automatica e dei competenti hanno messo in dubbio che ciò sia praticamente possibile. Confermiamo invece che questo foglio è stato stampato nella nostra tipografia su una Platina automatica Kobold "Victoria" con 1800 copie all'ora e il presente foglio è un qualunque di una tiratura di 100.000 copie.

Il taccheggio è molto semplice. Al posto dei soliti cartoni si mettono soltanto due fogli di carta asciugante. E' stato adoperato un rosso tipografico normale aggiungendovi del diluente e del siccativo; il primo per evitare strappamenti e l'ultimo perchè il colore non si controstampi sul retro dei fogli.

Sopra le pinze sono stati tirati dei fili per levare facilmente il foglio con fondo pieno dalla forma e farlo uscire automaticamente.

DUNLOP & CO., LTD.,
TIPOGRAFIA,

3 1928

ARCOLETTE 3W

ARCOLETTE 3 W

az új tökéletesített 3-csöves készülék, telepek nélkül közvetlenül a hálózatról működik.

Ezzel az új készülékkel még biztosabb és kényelmesebb a vétel, mint bármely más készülékkel, melyhez még telepek kellene. Az „Arcolette 3 W” váltóáramú csövekkel dolgozik és egybeépített anódpótlóval van ellátva, úgyhogy közvetlenül a váltóáramú világítási hálózatba dugaszolható. Önnek tehát nincs többé szüksége a joggal gyűlölt és drága akkumulátorokra, melyek mindenütt utban állanak és igen gyakran éppen akkor merülnek ki, mikor valami különösen érdekeset szeretne hallgatni. Bekapcsolása épp olyan egyszerű, mint egy közönséges villanylámpáé. Állandóan működésre készen áll és sosem hagyja Önt cserben.

Már csak ezen megbízhatóságánál fogva az „Arcolette 3 W” többet nyújt Önnek, mint bármely más telepekkel működő vevőkészülék. Ha pedig látta és hallotta, hogy ezenfelül mit teljesít, okvetlenül ezt a készüléket fogja választani.

K e z e l é s e o l y k ö n n y ü,

hogy minden háziasszony, sőt minden gyermek néhány percnyi gyakorlat után tisztában van vele. Kezeléséhez semmiféle technikai előismeret nem szükséges.

C s u p á n e g y k a p c s o l ó

elmozdítására van szükség, ha az „Arcolette 3 W”-t valamely állomásra beállította. A háziasszony tehát a rádióműsort minden időben fáradság nélkül élvezheti.

Külföldi állomások beállítása is egyszerű,

nem kell egyebet tennie, minthogy a jobboldali tárcsával a kívánt állomást behangolja, a baloldallal pedig a legkellemesebb hangerősséget és hangtisztaságot állítja be. Hullámterjedelme — tekercscsere nélkül — 200 m-től 2000 m-ig terjed.

Eredeti Telefunken

az egész világon ismert kifejezés arra, hogy a gyártmány legkiválóbb a rádiópiacra. 25 éves kutató munka és tapasztalatok alapján Telefunken a rádiótechnika élén áll. Telefunken készülékek a leg gondosabb műhely-

munka mellett tökéletes hangtisztaságot és az elérhető legnagyobb teljesítményt egyesítik magukban. „EREDETI TELEFUNKEN” készüléket birtokolni minden rádióelőfizetőnek vágya.

Az „Arcolette 3 W” ára csövek nélkül, antenna-, földvezeték- és hangszóródugaszokkal P 227.—

Hozzávaló Telefunken-csövek:

1 db.	REN 1004	. . . . .	P 16.70
1 „	REN 1104	. . . . .	P 16.70
2 „	RE 134 a	. . . . .	P 11.70

Az „Arcolette 3 W” készüléket rádiókereskedője kész örömmel mutatja be működésben Önnek.

TELEFUNKEN

LEGMODERNEBB KONSTRUKCIÓ — 25 ÉVES TAPASZTALAT

6340.29 HUNGÁRIA RT. BUDAPEST

W. Girardet, Essen
Buchdruck und Tiefdruck
Chemigraphische Kunstanstalt
Zeichnungen und Entwürfe

Dreifarbentiefdruck
nach einem Aquarell
von Prof. J.P. Junghanns